

ÇOKLU AKIŞLAR TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE KÜRESEL GEÇİŞ VE DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ: DİJİTAL, YEŞİL VE JEOPOLİTİK DÖNÜŞÜMLERİN POLİTİK ANALİZİ

Global Transition and Transformation Dynamics Through the Multiple Streams Framework: A Policy Analysis of Digital, Green, and Geopolitical Transformations

Hakan UZUN*

Öz

Bu çalışma, Kingdon'ın Çoklu Akışlar Teorisi çerçevesinde dijital dönüşüm, yeşil dönüşüm ve çok kutuplu jeopolitik düzen gibi çağdaş küresel geçiş ve dönüşüm dinamiklerinin kamu politikası üretim süreçlerine etkisini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış; ilgili literatür taraması ile teorik bir temel oluşturulmuş ve dijitalleşme, çevre politikaları ve uluslararası ilişkiler bağlamında örnek olay analizlerine yer verilmiştir. Kingdon'ın teorisine göre politika değişimi; sorun akışı, politika akışı ve siyaset akışı olmak üzere üç bağımsız sürecin belirli bir zaman aralığında kesişmesiyle oluşan "politika pencereleri" aracılığıyla mümkün hale gelmektedir. Bulgular, dijital dönüşümde kamu hizmetlerinde yaşanan bürokratik verimsizliklerin sorun akışını, e-devlet ve yapay zekâ çözümlerinin ise politika akışını temsil ettiğini; yeşil dönüşümde iklim krizi, çevresel bozulma ve kaynak kıtlığı gibi unsurların sorun akışını, yenilenebilir enerji politikalarının ise çözüm alternatiflerini yansıttığını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, çok kutuplu jeopolitik düzende savaşlar, enerji krizleri ve göç dalgalarının sorun akışını; çok taraflı diplomasi ve bölgesel iş birliklerinin ise politika akışını oluşturduğu görülmüştür. Bu bağlamda, politika girişimcilerinin stratejik müdahaleleri ve siyasal fırsat yapısının

ABSTRACT

This study aims to analyze the impact of contemporary global transition and transformation dynamics—such as digital transformation, green transition, and the multipolar geopolitical order—on public policy processes through the lens of Kingdon's Multiple Streams Framework. Employing a qualitative research design, the study builds a theoretical foundation based on a comprehensive literature review and incorporates case analyses related to digitalization, environmental policies, and international relations. According to Kingdon's theory, policy change occurs when three relatively independent streams—problem stream, policy stream, and politics stream—intersect at a particular point in time, creating a "policy window." The findings indicate that in the context of digital transformation, bureaucratic inefficiencies constitute the problem stream, whereas e-government and artificial intelligence-based solutions represent the policy stream. In the case of the green transition, climate change, environmental degradation, and resource depletion form the core of the problem stream, while renewable energy policies and sustainability initiatives comprise the policy stream. Similarly, in a multipolar geopolitical context, wars, energy crises, and migration flows shape the problem stream, while multilateral diplo-

* Dr., Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, dr.uzun.hakan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8484-9954

uygunluğu, politika pencerelerinin açılması ve politika değişiminin gerçekleşmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Sonuç olarak, Çoklu Akışlar Teorisi, kamu politikası süreçlerinin doğrusal olmayan, karmaşık ve belirsiz doğasını anlamada etkili bir analitik çerçeve sunmakta; aktörlerin rolünü, zamanlamayı ve geçici fırsatları vurgulayarak başarılı dönüşüm stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Politika Pencereleri, Çoklu Akışlar Teorisi, Dijital Dönüşüm, Yeşil Dönüşüm

macy and regional cooperation contribute to the policy stream. In this framework, the strategic interventions of policy entrepreneurs and the availability of political opportunity structures play a decisive role in opening policy windows and enabling policy change. In conclusion, the Multiple Streams Framework offers a robust analytical tool for understanding the non-linear, complex, and uncertain nature of public policy processes, highlighting the critical importance of timing, agency, and transient opportunities in shaping successful transformation strategies.

Keywords: Public Policy, Policy Windows, Multiple Streams Framework, Digital Transformation, Green Transformation

1. GİRİŞ

Günümüz dünyası, benzeri görülmemiş bir hız ve karmaşıklıkta ilerleyen kapsamlı değişim süreçleriyle karşı karşıyadır. Bu süreçler, uluslararası sistemdeki güç dengelerinin yeniden şekillenmesini, hâkim ekonomik paradigmaların sorgulanmasını ve artan belirsizlikleri içeren “küresel geçiş ve dönüşüm dinamikleri” olarak tanımlanmaktadır. Bu dönüşümlerin merkezinde dijitalleşme, iklim krizi ve jeopolitik güç kaymaları gibi temel unsurlar yer almakta olup, bunlar kamu yönetimini, ekonomik yapıları ve küresel ilişkileri derinden etkilemektedir. Bu çalışma, John W. Kingdon’ın ortaya koyduğu Çoklu Akışlar Teorisi (ÇAT) perspektifinden hareketle, bu küresel geçiş ve dönüşüm dinamiklerinin kamu politikası süreçleri üzerindeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

ÇAT, kamu politikalarında değişimin, sorun akışı (kamusal sorunlar), politika akışı (olası çözümler) ve siyasi akış (kamuoyu ve siyasi bağlam) şeklindeki üç temel akışın kesişmesiyle nasıl mümkün hale geldiğini açıklamaya çalışan önemli bir teorik çerçevedir. Kingdon’a göre, bu üç akış genellikle birbirinden bağımsız ilerlese de, aynı anda kesiştiğinde kısa süreli bir “politika penceresi” açılmakta ve bu pencere politika değişikliği için kritik bir fırsat sunmaktadır. Politika girişimcileri, yani hazır çözümleri olan bireyler veya gruplar, bu fırsatları değerlendirmede kilit bir role sahiptir. Onlar, sorunları tanımlar, çözüm önerilerini olgunlaştırır ve siyasi desteği mobilize ederek politika pencerelerinin açılmasını ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağlarlar.

Bu çalışmada, ÇAT’nin dijital dönüşüm, yeşil dönüşüm ve çok kutuplu jeopolitik düzen gibi üç ana küresel dönüşüme nasıl uygulanabileceği incelenmiştir. Her

bir dönüşüm, kendine özgü dinamikleri ve politika yapım süreçlerinde yarattığı fırsat ve zorluklarla ele alınmıştır. Örneğin, dijital dönüşüm, yapay zeka, büyük veri ve nesnelerin interneti gibi teknolojilerin yaygınlaşmasıyla kamu hizmetlerinin sunumunu ve yönetimini temelden dönüştürmektedir. Bu dönüşümde, bürokratik ve rimesizlikler sorun akışını oluştururken, e-devlet platformları gibi çözümler politika akışında yer almakta, siyasi liderlik değişiklikleri ve büyük teknoloji şirketlerinin lobicilik faaliyetleri ise siyaset akışını şekillendirmektedir. Yeşil dönüşüm, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı ve doğal kaynakların tükenmesi gibi küresel krizlerin zorunlu kıldığı bir süreçtir. Bu dönüşüm, enerji sistemlerinin yeniden tasarlanması, dairesel ekonomiye geçiş ve tarım/gıda sistemlerinin sürdürülebilirleştirilmesi gibi temel alanları kapsamaktadır. Yeşil dönüşümde, çevresel sorunlar problem akışını beslerken, yenilenebilir enerji girişimleri ve karbon fiyatlandırma stratejileri politika akışını oluşturur. Kamuoyu baskısı, siyasi irade ve “adil geçiş” tartışmaları ise siyaset akışında önemli bir rol oynamaktadır. Çok kutuplu jeopolitik düzen, Soğuk Savaş sonrası tek kutuplu küresel sistemden, Çin, Hindistan ve Rusya gibi yükselen güçlerin yanı sıra AB ve Afrika Birliği gibi bölgesel aktörlerin yeni ittifaklar kurduğu daha karmaşık bir yapıya geçişi ifade etmektedir. Bu dönüşümde, küresel krizler ve uluslararası aktörler arasındaki farklı problem algıları sorun akışını belirlerken, çok taraflılık arayışı ve küresel yönetim reformları politika akışını oluşturur. Güç kaymaları, ittifak dinamikleri ve ulusal çıkarların çatışması/uzlaşması ise siyaset akışını şekillendirmektedir. Bu düzende politika pencereleri, yalnızca fikir birliği için fırsatlar değil, aynı zamanda yükselen ve yerleşik güçler arasında çekişme ve stratejik manevra alanları olarak işlev görmektedir. Çalışmada, ÇAT’nin bu karmaşık değişimleri açıklamada güçlü bir yetkinliğe sahip olduğunu gösterilmesine rağmen, bazı sınırlılıklarını da ele alınmıştır. Teorinin temel kavramlarının tutarsız operasyonelleştirilmesi ve sınırlı hipotez testi, genel sonuçlar çıkarılmasını zorlaştırmaktadır. Buna rağmen, ÇAT’nin esnekliği ve “evrensel” kavramları, farklı coğrafi ve kurumsal bağlamlarda uyarlanabilirliğini artırmaktadır. Ayrıca, politika dinamikleri için bir teşhis aracı olarak işlev görmesi, politika uygulayıcıları için stratejik müdahale noktalarını belirleme imkanı sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, Kingdon’ın Çoklu Akışlar Teorisi’nin küresel geçiş ve dönüşüm dinamiklerini analiz etmedeki potansiyelini ortaya koymakta ve gelecekteki araştırmalar için önemli boşluklara işaret etmektedir. Politika yapıcılarının, bu dinamik süreçleri daha iyi anlamaları ve etkin kararlar almaları için teorik ve ampirik çalışmaların derinleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu, modern kamu yönetiminin karşı karşıya olduğu karmaşık sorunlara yönelik daha stratejik ve etkili çözümler geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, kamu politikaları analizi alanında önemli bir yer tutan politika penceresi yaklaşımı ve ÇAT detaylı bir şekilde incelenmektedir. Kamu politikalarında değişimin ve dönüşümlerin nasıl gerçekleştiğini anlamak için temel bir zemin sunan bu kuramsal çerçeve, farklı akışların (sorun, politika ve siyaset) etkileşimini ve bu etkileşimin politika pencerelerinin açılmasında oynadığı rolü açıklamaktadır. Ayrıca, politika girişimcilerinin bu pencerelerin oluşumundaki stratejik rolleri ve küresel geçiş ve dönüşüm dinamikleri bağlamında bu teorinin nasıl uygulanabileceği ele alınmaktadır.

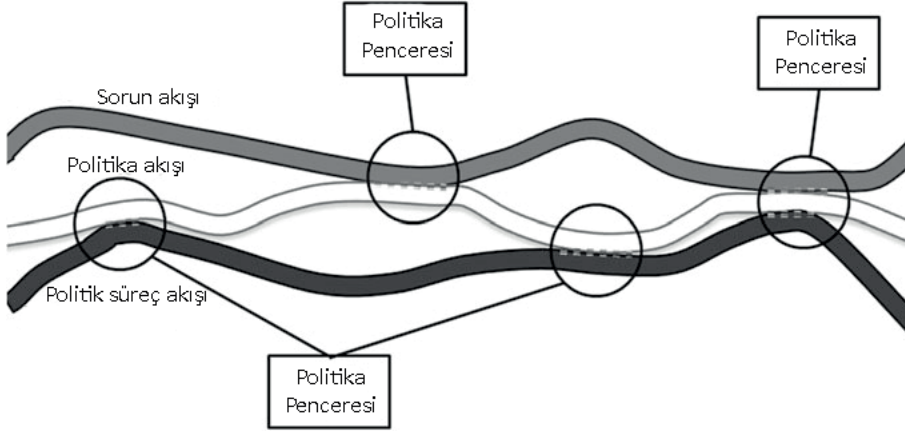
2.1. Politika Penceresi Yaklaşımı

Bu alt bölümde Kingdon (1984) tarafından öne sürülen politika penceresi yaklaşımı analiz edilerek çalışmanın teorik altyapısına yönelik yapının oluşturulması hedeflenmiştir.

2.1.1. Tanım ve Temel Unsurlar

Politika penceresi kavramı, ilk olarak Kingdon (1984) tarafından ortaya atılmış olup kamu politikalarında değişimin, üç akışın kesişmesiyle nasıl mümkün hale geldiğini açıklamaya çalışmıştır. Kingdon'un Çoklu Akışlar Çerçevesi (Multiple Streams Framework/MSF/ÇAT) içinde sorun akışı (kamusal sorunlar), politika akışı (olası çözümler) ve siyasi akış (kamuoyu ve siyasi bağlam) genellikle birbirinden bağımsız şekilde ilerlemektedir. Ancak bu üçü aynı anda kesiştiğinde, kısa süreli bir politika penceresi açılmakta ve bu pencere politika değişikliği için fırsat sunmaktadır (Kingdon, 1984, s. 83).

Kingdon, politika penceresini “*politika savunucularının kendi çözümlerini öne sürmek veya belirli sorunlarına dikkat çekmek için yakaladıkları bir fırsat*” olarak tanımlamaktadır. Kingdon’a göre birçok politika penceresi açılmakta, ancak çoğu “*kimse değerlendiremeden kapanmaktadır*” (Kingdon, 1984, s. 84). Bu durum, politika pencerelerinin doğası gereği kısa zamanlı ve nadir olduğunu göstermektedir.

Şekil 1. Politika Penceresi Akış Şeması

Kaynak: (Kingdon, 1984, s. 84).

Sarah Lee (2025) tarafından da belirtildiği üzere, bir pencere açıldığında, kaçırılması reform çabalarını yıllarca geciktirebilmektedir (Lee, 2025). Bu nadirlik ve geçicilik, politika yapımının doğrusal ve öngörülebilir bir süreçten ziyade, stratejik zamanlama ve fırsatçılık gerektiren dinamik bir alan olduğunu ortaya koymaktadır. Politika girişimcileri, bu noktada kilit öneme sahiptir; onlar “çözümleri ellerinde hazır tutarak, uygun bir sorun ortaya çıkana dek hükümetin içinde ve çevresinde fırsat kollayan” kişilerdir (Kingdon, 1984). Bu durum, politika yapıcılarının sürekli tetikte olmaları, potansiyel fırsatları öngörmeleri ve anında harekete geçebilecek esnek mekanizmalar geliştirmeleri gerektiğini vurgulamaktadır.

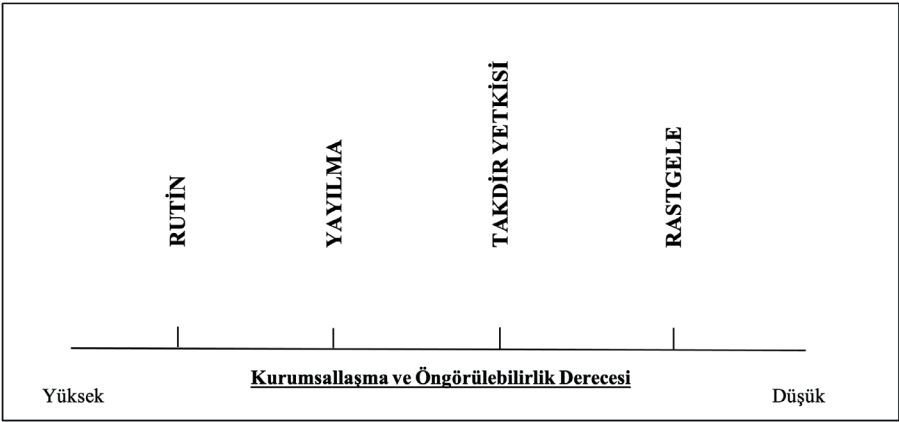
2.1.2. Politika Pencerelerinin Türleri

Kingdon tarafından ortaya konan genel model, pencerelerin kökeni (siyasi veya sorun temelli) ile kurumsallaşma veya rutinleşme dereceleri arasındaki ilişkiye dayanarak en az dört olası politika pencere türünün varlığını öne sürmektedir. Bu dört temel pencere türü şunlardır (Birkland, 1998, s. 59):

- **Rutinleşmiş Siyasi Pencereler:** Kurumsal prosedürel olayların öngörülebilir pencere açılımlarını belirlediği durumlar (örneğin, yıllık bütçe görüşmeleri).
- **Yayılma Etkili (spillover) Sorun Pencereleri:** İlgili konuların zaten açık olan bir pencereye dahil edildiği durumlar (örneğin, ekonomik krizin sosyal politikaları tetiklemesi).

- **Takdir Yetkili (discretionary) Siyasi Pencere:** Bireysel siyasi aktörlerin davranışları nedeniyle daha az öngörülebilir açılımların ortaya çıktığı durumlar (örneğin, lider değişimleri).
- **Rastgele Sorun Pencere:** Beklenmedik olaylar veya krizlerle açılan, kontrol edilemeyen süreçler (örneğin, doğal afetler sonrası acil müdahaleler).
- Bu pencere türlerinin varlığı, politika pencerelerinin tamamen rastgele olaylar olmadığını, bir kısmının öngörülebilir olduğunu, diğerlerinin ise tamamen beklenmedik olduğunu göstermektedir (Uzun ve Okur, 2024, s. 215).

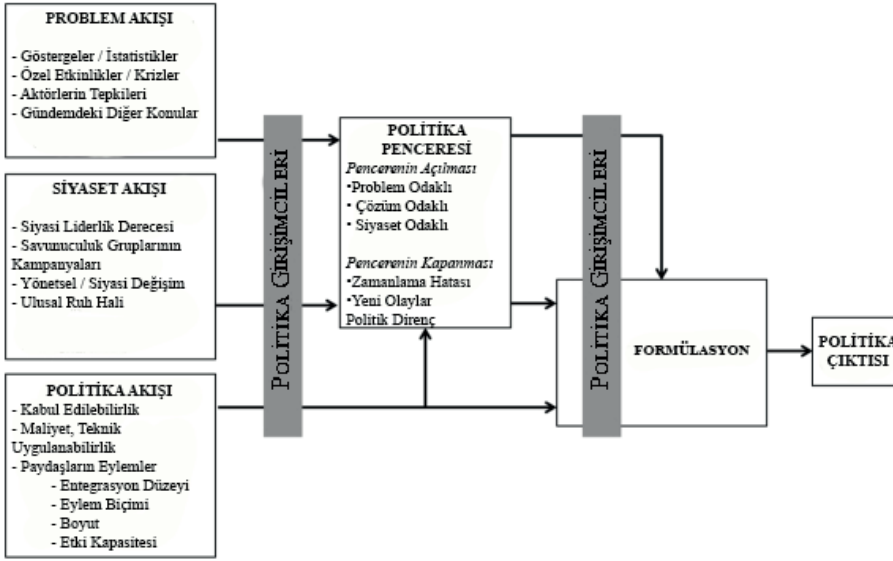
Şekil 2. Politika Penceresi Türlerinin Modeli

Kaynak: (Uzun ve Okur, 2024, s. 215).

Yukarıdaki durum, politika yapıcılarının farklı türdeki fırsatlara farklı stratejilerle yaklaşması gerektiğini ortaya koymaktadır. Öngörülebilir pencereler için hazırlık ve planlama ön plandayken, rastgele pencereler için çeviklik ve kriz yönetimi becerileri önem kazanmaktadır. Dolayısıyla, politika yapıcılarının hem rutin süreçlere entegre olabilecekleri proaktif stratejiler geliştirmeleri hem de beklenmedik krizlere hızlı ve esnek yanıt verebilecek kapasiteler oluşturmaları gerekmektedir. Bu durum, risk yönetimi ve fırsat yakalama arasında bir denge kurulmasını zorunlu kılmaktadır.

Şekil 3. Politika Penceresinin İşleyişi

Kaynak: (Béland ve Howlett, 2016, s. 225).

Yukarıdaki şekil, Kingdon'ın ÇAT'ın temel unsurlarını görsel olarak özetlemektedir. Şekilde, sorun akışı, politika akışı ve siyaset akışı olmak üzere üç bağımsız akışın, belirli bir anda kesişerek kısa süreli bir "Politika Penceresi"ni nasıl açtığı gösterilmektedir. Bu kesişim anı, politika girişimcileri tarafından stratejik müdahalelerle kolaylaştırılmaktadır. Özetle şekilde, politika değişiminin doğrusal olmayan ve dinamik doğası vurgulanmaktadır.

2.1.3. Politika Pencerelelerinin Açılma Koşulları

Bir politika penceresinin açılması, genellikle üç temel akışın – problem akışı, politika akışı ve siyaset akışı – nadir ve kritik bir eşzamanlı uyumu ile mümkün olmaktadır. Bu akışlardan herhangi birinin eksikliği veya uyumsuzluğu, potansiyel bir fırsatın değerlendirilememesine yol açabilmektedir (Kingdon, 2011, s. 89).

Problem akışı, toplumda algılanan bir sorunun ciddiyetinin ve aciliyetinin artmasıyla karakterize edilmektedir. Bu sorunlar, odaklayıcı olaylar (örneğin doğal afetler, ekonomik krizler) veya sistematik göstergeler (örneğin artan suç oranları, azalan eğitim kalitesi) aracılığıyla kamuoyunun dikkatini çekebilir. Ancak, tek başına bir problemin varlığı, politika penceresinin açılması için yeterli değildir. Howlett ve McConnell'in (2020) belirttiği gibi, 2010'ların başlarında ABD'de giderek

kötüleşen opioid krizi önemli bir problem akışı yaratmış, ancak kapsamlı ve uygulanabilir çözüm önerilerinin olgunlaşmaması politika penceresinin tam olarak açılmamasına neden olmuştur. Bu durum, yalnızca bir sorunun varlığının değil, aynı zamanda bu soruna yönelik hazır ve kabul edilebilir çözümlerin de önemini ortaya koymaktadır (Howlett ve McConnell, 2020, s. 60). Politika akışı, sorunlara yönelik çeşitli çözüm önerilerinin, uzmanlar, araştırmacılar, düşünce kuruluşları ve diğer paydaşlar tarafından geliştirildiği ve “politikalar çorbası” içinde yüzdüğü bir ortamı ifade etmektedir (Howlett, Ramesh ve Perl, 2009: 54). Çözümlerin sadece var olması değil, aynı zamanda siyasi aktörler tarafından kolayca benimsenebilir ve uygulanabilir olması da kritiktir. Siyaset akışı ise, ulusal ruh hali, yönetimin değişmesi, çıkar gruplarının baskıları ve siyasi partilerin ajandaları gibi unsurları kapsamaktadır. Bu akış, bir konunun siyasi aktörler için öncelikli hale gelmesini ve bu konuya yönelik bir eylem çağrısının yükselmesini sağlamaktadır (Kingdon, 2011, s. 90). Bazen, belirli bir problemin veya çözümün siyasi bir iklimde doğru zamanlamayla buluşması, pencerenin açılmasında katalizör görevi görebilmektedir.

Bu akışların eşleşmesini aktif olarak kolaylaştıran kilit aktörler, “politika girişimcileri”dir. Onlar sadece gözlemci değil, belirli politika fikirlerinin proaktif savunucularıdır (Kingdon, 2011, s. 90). Stratejileri arasında ağlar ve koalisyonlar kurmak, sorunları kamu ve siyasi kaygılarla etkili bir şekilde çerçevelemek, önerilen çözümleri desteklemek için ikna edici kanıtlar toplamak ve destek sağlamak için siyasi bağlantıları kullanmak yer almaktadır (Kingdon, 2011, s. 91). Sarah Lee (2025) de politika girişimcilerinin, siyasi koşullar elverişli olduğunda bir çözümü tanınmış bir problemle birleştirdiğini belirtmektedir (Lee, 2025). Bu durum, akışların pasif bir hizalanma olmaktan ziyade, stratejik olarak kolaylaştırılan aktif bir süreç olduğunu göstermektedir (Kingdon, 2010, s. 91). Politika pencerelerinin sadece “bulunmadığı”, aynı zamanda stratejik aktörler tarafından “şekillendirilebileceği” veya en azından etkilenebileceği bu durum, stratejik liderliğin ve savunuculuğun önemini vurgulamaktadır. Bu, politika yapımında sadece “doğru zamanın” beklenmesinin yeterli olmadığını, aynı zamanda doğru zamanın yaratılması veya mevcut koşulların stratejik olarak kullanılması gerektiğini de ortaya koymaktadır.

2.1.4. Politika Pencerelerinin Kapanma Nedenleri

Politika pencereleri, doğaları gereği geçicidir ve çeşitli faktörler nedeniyle hızla kapanabilirler. Tipik süreleri haftalar veya aylarla ölçülür, nadiren yıllara uzanır. Böyle bir pencerenin kaçırılması, reform çabalarını uzun süreler boyunca geciktirebilir. Bu durum, politika süreçlerinin ne kadar kırılgan olduğunu ve sürekli yönetim ihtiyacını ortaya koymaktadır. Politika pencerelerinin kapanmasının başlıca

nedenleri şunlardır (Uzun ve Okur, 2024, s. 216; Lee, 2025; Weishaar, Naurin ve De Jong, 2015):

- Zamanlama Hatası: Bir problem akışı mevcut olsa bile, eğer politika akışındaki çözüm önerileri gecikir veya siyaset akışındaki destek kaybolursa, pencere hızla kapanabilir. Siyasi aktörlerin dikkat süresi kısıtlıdır ve yeni konular hızla gündeme gelebilir veya mevcut gündemi değiştirebilirler. Bu nedenle, politika aktörlerinin, bir pencere açıldığında hızla harekete geçme ve alternatifleri sunma yeteneği kritik önem taşımaktadır.
- Yeni Odaklayıcı Olayların Ortaya Çıkması: Ani ve beklenmedik olaylar, kamuoyunun ve siyasi liderlerin dikkatini başka bir konuya yönlendirebilir ve mevcut politika gündemini tamamen değiştirebilir. Odaklayıcı olaylar, problem akışlarını ve dolayısıyla politika pencerelerini açan kilit tetikleyiciler olarak tanımlanırken, yeni odaklayıcı olayların ortaya çıkması, mevcut pencerelerin kapanmasından da başlıca ve güçlü bir nedeni olarak kabul edilmektedir. Örneğin, beklenmedik ekonomik krizler, doğal afetler veya bölgesel çatışmalar gibi olaylar, daha önce gündemde olan bir politika konusunun geçici olarak arka plana itilmesine ve ilgili politika penceresinin kapanmasına neden olabilmektedir. Bu durum, dış şokların politika gündemleri için “iki ucu keskin bıçak” gibi işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.
- Politik Direnç: Çıkar gruplarının lobi faaliyetleri, mevcut politikaların devamını savunanların muhalefeti veya siyasi partiler arasındaki derin ayrılıklar, bir politika önerisinin ilerlemesini engelleyebilir. Politika direnci, durağan bir koşuldaki ziyade, akış uyumunu bozabilen sürekli ve aktif bir güç olarak sunulmaktadır. Örneğin, kömürden çıkış gibi çevresel hedeflere ulaşmada, ilgili sektörlerin veya çıkar gruplarının direnci, politika akışındaki çözümlerin siyaset akışıyla tam olarak hizalanmasını zorlaştırabilmektedir. Bu durum, bir politika penceresi açık görünse bile, sürekli olarak karşıt güçlerin tehdidi altında olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, bir politika penceresini sürdürmek, sadece başlangıçtaki hizalanmayı değil, aynı zamanda sürekli siyasi yönetimi, proaktif koalisyon kurmayı ve çoğu zaman karşı lobi faaliyetlerini de gerektirmektedir.

Politika yapımı, bir kez başlatıldığında kendi kendine ilerleyen bir süreç değildir. Sürekli izleme, adaptasyon ve muhalefeti yönetme kapasitesi gerektirmektedir. Bu durum, politika analizinin sadece politika formülasyonuna değil, aynı zamanda uygulama ve sürdürülebilirlik aşamalarına da odaklanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

2.2. Çoklu Akışlar Teorisi'nin Ana Kavramları

John W. Kingdon'ın Çoklu Akışlar Teorisi (ÇAT/MSF), politika sürecini açıklamada en bütünlük ve ampirik olarak doğrulanmış teorilerden biri olarak kabul edilmektedir (Béland, 2016, s. 532; Lemieux, 2009, s. 23; Sabatier, 2007, s. 8-9). Teori, rasyonel eylemin önceliği yerine, politika değişiminin belirsiz doğasının insani ve bağlamsal faktörlerin öngörülemez bir karışımından etkilendiğini varsaymaktadır. Fransa'da 2011 yılında soda vergisinin beklenmedik biçimde yeniden gündeme gelmesi ve tasarımındaki öngörülemez değişim, söz konusu teorisinin vaka analizlerinde sıkça başvurulan bir örnek teşkil etmektedir (Uzun ve Okur, 2024, s. 217). Veya örneğin, 1999 depremi sonrasında yürürlüğe giren Yapı Denetim Kanunu, bu teorisinin unsurlarını net bir şekilde yansıtmaktadır. Depremin yarattığı yıkım (problem akışı), mühendis odaları ve akademisyenlerin yıllardır savunduğu teknik çözüm önerileri (politika akışı) ile kamuoyu baskısı ve koalisyon hükümetinin harekete geçme ihtiyacı (siyaset akışı) birleşerek bir politika penceresi açmış ve kanunun hızla kabul edilmesini sağlamıştır (Akkar, 2006, s. 34).

Kingdon, belirli koşullar ve politika girişimcilerinin katılımı altında üç akışın (sorunlar, politikalar ve siyaset) birleşerek bir politika penceresinin açılmasına katkıda bulunabileceğini öne sürmektedir (Kingdon, 1995, s. 91). Aşağıda, Kingdon (2011), Zahariadis (1995), Lemieux (2009) ve Béland (2016) temel alınarak ÇAT'nin kısa bir açıklaması sunulmaktadır:

2.2.1. Sorun Akışı (Problem Stream)

Sorun akışı, bütçe açığı, ekolojik kriz veya salgın gibi çeşitli paydaşlar tarafından ifade edilen endişelere atıfta bulunmaktadır. Bu endişeler, genellikle istatistikler gibi göstergeler aracılığıyla tanımlanır. Bir sorun, ani bir kriz sırasında veya önemli paydaşların bir nedeni savunması veya kamu otoritelerinin hareketsizliğini eleştirilmesiyle ortaya çıkabilir veya şiddetlenebilir. Bazı aktörlerin bir sorunun aciliyetini farklı algılaması nedeniyle çelişkiler doğabilmektedir.

Sorun akışı sadece objektif göstergelerden ibaret değildir; aynı zamanda "*kamuoyunun gündemindeki sorunlar olarak algılanmasına*" ve "*bazı aktörlerin bir sorunun aciliyetini farklı algılaması nedeniyle çelişkiler doğabilmesine*" vurgu yapılmaktadır. Bu durum, sorunların nesnel gerçeklikler olmaktan çok, sosyal olarak inşa edildiğini ve aktörler tarafından çerçevelendiğini göstermektedir. Epistemik topluluklar, belirli bir konuda uzmanlık ve bilgiye sahip, ortak inançları ve değerleri paylaşan profesyonellerden oluşan ağlar olarak sorun akışını etkilemektedir (Gough ve Shackley, 2001, s. 29; Haas, 1992, s. 7; Zito, 2001, s.17).

Bu topluluklar, genellikle politika yapımında ve karmaşık sorunların çözümünde bilgi sağlayarak etkili olmaktadır (Haas, 1992, s. 8). Adler ve Haas (1992), epistemik toplulukların, “*birden fazla denge noktasının mümkün olduğu ölçüde... hangisinin seçileceğini belirlemeye yardımcı olacağını*” belirtmektedir (Adler ve Haas, 1992, s. 380). Bu durum, politika analistleri ve yapıcılarının, bir sorunun “gerçek” doğasını anlamının yanı sıra, farklı paydaşların bu sorunu nasıl algıladığını ve çerçevelendiğini de analiz etmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Sorun tanımındaki farklılıklar, politika çözümlerine yönelik uzlaşmayı zorlaştırabilmekte ve politika pencerelerinin açılmasını engelleyebilmektedir.

2.2.2. Politika Akışı (Policy Stream)

Politika akışı, esas olarak, belirlenen sorunlara çözüm bulmakla görevli uzmanları içermektedir. Bu uzmanlar, kamu görevlileri, araştırmacılar, siyasi personel veya özel uzmanlığa sahip milletvekilleri olabilir. Sorunları ele almak için öneriler, bilimsel raporlar ve yayınlar, yasa tasarıları ve danışma süreçleri gibi birçok yolla dolaşıma girebilmektedir. Önerilerin teknik ve yasal açıdan uygulanabilir olması, düşük uygulama maliyetlerine sahip olması ve seçilmiş temsilciler, uzmanlar ve genel kamuoyu tarafından kabul edilebilir olması durumunda daha alakalı görünme olasılıkları yüksektir.

Politika akışındaki çözümlerin sadece teknik olarak uygulanabilir olması değil, aynı zamanda “*seçilmiş temsilciler, uzmanlar ve genel kamuoyu tarafından kabul edilebilir*” olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu durum, politika çözümlerinin salt rasyonel veya teknik değerlendirmelerle değil, aynı zamanda siyasi ve toplumsal meşruiyetle de şekillendiğini göstermektedir. Araç seçmenleri (tool voters), belirli politika araçlarını benimsemekte ve tasarımları hakkında bilgi üreterek yaygınlaşmalarını sağlamaktadır (Voss ve Simons, 2014, s. 301). Düşünce kuruluşları, üniversiteler ve çıkar grupları gibi aktörler, politika yapıcılara temel bilgiler ve alternatifler sunarak araç seçmenleri içinde önemli rol oynamaktadır (McGann vd., 2014, s. 17). “*Politikalar çorbası*” metaforu bu akışta birçok fikrin dolaşımda olduğunu, ancak sadece “*uygun*” olanların yüzeye çıktığını ima etmektedir. Bu durum, politika yapıcılarının, teknik olarak en iyi çözümü bulmanın yanı sıra, bu çözümün farklı paydaşlar tarafından nasıl algılanacağını ve kabul göreceğini de dikkate almaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Çözümlerin siyasi ve toplumsal bağlama uyumu, uygulama başarısı için teknik fizibilite kadar önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

2.2.3. Siyaset Akışı (Politics Stream)

Siyaset akışı, çeşitli paydaşların siyasi iklimini ve hırslarını ifade etmektedir. Ulusal ruh halinin dalgalanmaları, idari veya yasama devirleri ve çıkar gruplarının baskı kampanyaları gibi faktörlerden oluşmaktadır. Savunuculuk çabaları, sorunların tanımlanmasını veya ilgili politikaların önerilerini destekleyebilir veya engelleyebilir. Seçimler “*oyun değiştirici*” rol oynayabilir ve kamuoyundaki eğilimler de akışı yeniden yönlendirebilir.

Siyaset akışı, “*ulusal ruh halinin dalgalanmaları*”, “*idari veya yasama devirleri*” ve “*çıkart gruplarının baskı kampanyaları*” gibi unsurlarla sürekli değişen, dinamik bir yapıya sahiptir. Seçimlerin “*oyun değiştirici*” rol oynaması, bu akışın öngörülemezliğini ve ani değişim potansiyelini vurgulamaktadır. Savunuculuk koalisyonları (advocacy coalitions), epistemik topluluklar ve araç seçmenleri gibi, politika döngüsünün her aşamasında aktif rol oynayan gruplardır (Sabatier ve Weible, 2007, s. 10; Schlager ve Blomquist, 1996, s. 229). Bu durum, politika pencerelerinin açılması için siyasi koşulların ne kadar hassas ve geçici olabileceğini göstermektedir. Politika girişimcileri ve yapıcılar, siyaset akışındaki değişimleri sürekli olarak izlemeli ve stratejilerini bu dalgalanmalara göre ayarlamalıdır. Siyasi destek hızla kazanılıp kaybedilebileceği için, politika fırsatları için “*doğru anı*” yakalamak, sürekli bir siyasi zekâ ve adaptasyon gerektirmektedir.

2.3. Politika Girişimcilerinin Rolü

Politika girişimcileri, kamu politikalarının şekillenmesinde kilit aktörler olarak tanımlanır. John W. Kingdon’ın (1984) Çoklu Akışlar Teorisi’ne göre, bu aktörler, sorunları tanımlama, çözüm önerilerini formüle etme ve siyasi fırsatları değerlendirme becerileriyle politika pencerelerinin açılmasını sağlar (Kingdon, 1984, s. 90). Politika girişimciliği, yalnızca bireylerle sınırlı değildir; kurumsal aktörler, sivil toplum örgütleri ve uluslararası organizasyonlar da bu rolü üstlenebilir (Uzun ve Okur, 2024, s.220). Cairney (2016) politika girişimcilerini, karmaşık ve öngörülemeyen bir ortama uyum sağlamak için izleyicinin ilgisini çekmek için iyi bir hikaye anlatmak, çözümler üretmek ve etkili koalisyonlar kurmak şeklinde üç stratejiyi birleştiren aktörler olarak tanımlamaktadır (Cairney, 2016, s. 54).

2.3.1. Çerçeveleme (Framing)

Çerçeveleme, politika girişimcilerinin sorunları belirli bir perspektifle sunarak kamuoyu ve karar alıcıların algısını yönlendirme sürecidir. Bu süreç, sorunun tanımından çözümün meşrulaştırılmasına kadar geniş bir yelpazede işlemektedir

(Uzun ve Okur, 2024, s. 220). Benford ve Snow (2000) çerçevelemeyi, grupların kolektif eyleme yönlendirmek için anlamı nasıl yarattığını ve kullandığını keşfeden bir teori olarak tanımlamaktadır. Çerçeveleme, *diagnostik* (sorunun kökenlerini analiz etme) ve *prognostik* (çözüm önerilerini rasyonelleştirme) olmak üzere iki temel boyutta ele alınabilmektedir. Diagnostik çerçeveleme, sorunun nedenlerini ve sorumlularını vurgularken; prognostik çerçeveleme, çözümün teknik fizibilitesini ve normatif temellerini öne çıkarmaktadır (Benford ve Snow, 2000, s. 611).

Çerçevelemenin başarısı, söylem analizi ve medya stratejileri ile doğrudan ilişkilidir. Kullanılan dilin duygusal yükü (örneğin, “kriz,” “tehdit,” “fırsat”), kamuoyu tepkisini şekillendirmede kritik rol oynamaktadır (Entman, 1993, s. 52). Entman (1993) çerçevelemenin “*karmaşık sosyal ve politik konuların damıtılmış ve tutarlı temsilleri*” olduğunu ve “*bir konunun ne hakkında olduğunu tanımladığını*” belirtmektedir (Entman, 1993, s. 53). Bu durum, çerçevelemenin sadece bilgilendirme değil, aynı zamanda ikna ve yönlendirme aracı olduğunu göstermektedir. Ancak, metinde belirtildiği üzere, çerçevelemenin manipülatif potansiyeli, demokratik katılım ve şeffaflık ilkeleriyle çatışabilmektedir (Uzun ve Okur, 2024, s. 221). Bu durum, politika yapıcılar ve vatandaşların, politika söylemlerindeki çerçevelemelerin farkında olmaları ve eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır. Şeffaflık ve hesap verebilirlik, çerçevelemenin potansiyel olumsuz etkilerini azaltmak için temel mekanizmalardır.

2.3.2. Ağ Kurma (Networking)

Politika girişimcileri, çoklu paydaş ağları inşa ederek politika süreçlerine etki etmeye çalışırlar (Uzun ve Okur, 2024, s. 221). Bu ağlar, resmi (devlet kurumları, uluslararası örgütler) ve gayriresmi (sivil toplum, akademi) aktörler arasında köprü işlevi görmektedir. Ağ kurma süreci, güven inşası, bilgi paylaşımı ve kaynak mobilizasyonu gibi unsurları gerektirmektedir. Keck ve Sikkink (1998) “*Transnational Action Network/ Ulusötesi Eylem Ağı*” (TAN) kavramını ortaya koyarak, aktivistlerin ulusal hükümetleri etkilemek için uluslararası ağları nasıl kullandığını açıklamaktadır (Keck ve Sikkink, 1998, s. 33).

Koalisyonların etkinliği, aktörlerin bağlantısallık derecesi ve güç dengesi ile ilişkilidir. Örneğin, merkeziyetçi sistemlerde devlet-dışı aktörlerin ağlara katılımı sınırlıyken, çoğulcu sistemlerde çok seslilik daha belirgindir. Ayrıca, ağların heterojenlik düzeyi, yenilikçi çözümler üretme kapasitesini artırabilmekte, ancak çıkar çatışmaları riskini de beraberinde getirebilmektedir (Uzun ve Okur, 2024, s. 222). Bu durum, ağların sadece bilgi ve kaynak aktarımı için değil, aynı zamanda farklı perspektifleri bir araya getirerek politika yeniliğini teşvik etme potansiyeline sahip

olduğunu göstermektedir. Politika yapımında, sadece hiyerarşik yapılar değil, aynı zamanda yatay ağlar ve koalisyonlar da kritik öneme sahiptir. Çeşitli aktörleri içeren kapsayıcı ağlar, daha sağlam ve sürdürülebilir politika çözümlerinin geliştirilmesine katkıda bulunabilmektedir.

2.3.3. Zamanlama (Timing)

Zamanlama, politika girişimcilerinin en önemli stratejik becerilerinden biridir. Kritik anlar (critical junctures), siyasi döngüler (seçimler, liderlik değişimleri) ve odaklayıcı olaylar (doğal afetler, ekonomik krizler), pencerelerin açılma zamanını belirlemektedir. Capoccia ve Kelemen (2007) “kritik anları” (critical junctures) “ajanların seçimlerinin ilgi alanının sonucunu etkileme olasılığının önemli ölçüde arttığı nispeten kısa zaman dilimleri” olarak tanımlamaktadır (Capoccia ve Kelemen, 2007, s. 345). Bu durum, zamanlamanın sadece bir fırsatı yakalamakla kalmayıp, aynı zamanda politika aktörlerinin eylemlerinin sonuçlar üzerindeki etkisini maksimize etme sanatı olduğunu göstermektedir.

Zamanlamanın doğru okunması, çözüm önerilerinin gündeme taşınma hızını ve kabul edilebilirliğini etkilemektedir. Ancak, zamanlama stratejisi belirsizlik ve risk unsurları barındırır. Örneğin, erken harekete geçmek, çözümlerin olgunlaşmamasına; geç kalmak ise siyasi desteğin kaybolmasına yol açabilir. Ayrıca, siyasi istikrarsızlık ve bürokratik atalet, zamanlama stratejilerini sekteye uğratabilmektedir (Uzun ve Okur, 2024). Bu durum, zamanlamanın hem sezgisel hem de analitik bir beceri gerektirdiğini göstermektedir. Politika girişimcileri, siyasi ortamı sürekli olarak analiz etmeli ve potansiyel fırsatları öngörmek için veri ve göstergeleri kullanmalıdır. Zamanlama, politika başarısı için kritik bir kaldıraç noktasıdır ve bu alandaki yetkinlik, politika aktörlerinin etkinliğini doğrudan etkilemektedir.

Tablo 1. Politika Girişimcilerinin Temel Stratejileri

Strateji	Tanım	Örnek
Çerçeveleme	Sorunu belirli bir perspektifle sunarak kamuoyu desteği sağlama.	İklim değişikliğinin “ <i>ekonomik fırsat</i> ” olarak tanımlanması.
Ağ Kurma	Koalisyonlar oluşturarak çözüm önerilerini meşrulaştırma.	Genel Veri Koruma Yönetmeliğinin (GDPR) kabulü için teknoloji şirketleri ve siyasi liderlerin iş birliği.
Zamanlama	Politik pencereyi doğru okuyarak ani hareket etme.	George Floyd ¹ protestoları sonrası polis reformu talepleri.

Kaynak: (Cairney, 2020, s. 55; Zahariadis, 2007, s. 71; Birkland, 1997, s. 99).

¹ George Floyd protestoları, 25 Mayıs 2020 tarihinde Minneapolis’te bir polis memurunun George Floyd’un boynuna diziyi basması sonucu hayatını kaybetmesiyle başlamıştır. Bu olay, yalnızca ABD genelinde değil, uluslararası ölçekte de ırkçılık, polis şiddeti ve sistemik eşitsizliklere karşı geniş çaplı kitlesel gösterilere yol açmıştır. “Black Lives Matter” hareketi, bu süreçte öne çıkarak reform taleplerini küresel bir gündeme taşımıştır. Protestolar, özellikle kolluk kuvvetlerinde şeffaflık, hesap verebilirlik ve yapısal değişikliklere yönelik çağrılarını beraberinde getirmiştir (Associated Press, 2020).

Politika pencereleri, özellikle küresel krizler (iklim değişikliği, pandemiler) ve teknolojik dönüşümler (yapay zeka, veri güvenliği) bağlamında kritik önem taşımaktadır. Örneğin, Ukrayna savaşı sonrası Avrupa'nın enerji politikalarındaki radikal değişim, yeni bir pencerenin açıldığını göstermektedir. Ancak, pencerelerin etkin kullanımı için politika girişimcilerinin disiplinlerarası iş birliğinin ve uzun vadeli stratejiler geliştirmesinin gerekliliği göz ardı edilmemelidir.

3. TEORİNİN KATKILARI VE SINIRLILIKLARI

Bu ana bölümde ÇAT'nin güçlü ve zayıf yönleri ele alınarak teorinin analiz kapsamındaki katkıları ve sınırlılıkları açıklanmıştır.

3.1. Teorinin Güçlü Yönleri

ÇAT, konuların gündeme nasıl geldiğini ve politika değişiminin doğrusal olmayan, belirsiz ve karmaşık ortamlarda nasıl gerçekleştiğini açıklamada güçlü bir yetkinliğe sahiptir (Hoefer, 2022a, s. 4). Bu, analiz edilenler gibi büyük ölçekli, çok yönlü dönüşümler için özellikle önemlidir. Teori, politika faktörlerini ayrıştırmak için sağlam bir çerçeve sunarak, karmaşık politika süreçlerinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamakta ve yeniliği teşvik etmektedir (Betelhem vd., 2024, s. 9). “Politika pencereleri” ve “politika girişimcileri” vurgusu, politika süreçlerinde aktörlerin ve zamanlamanın belirleyici rolünü vurgulayarak, müdahale için uygun anların belirlenmesine olanak tanımaktadır (Lee, 2025). Esnekliği ve “evrensel” kavramları, ulusötesi politika yapımı ve farklı siyasi sistemler de dahil olmak üzere çeşitli coğrafi ve kurumsal bağlamlarda uyarlanabilirliğini artırmaktadır (Hoefer, 2022a, s. 6; Khanan, 2024, s. 99; Sharp, 2015, s. 122).

ÇAT, politika dinamikleri için bir teşhis aracı olarak da işlev görmektedir. Sadece politika süreçlerini tanımlamakla kalmaz, aynı zamanda her bir akışın durumunu ve politika girişimcilerinin varlığını veya yokluğunu analiz ederek bir dönüşümün neden ilerlediğini, durduğunu veya başarısız olduğunu “teşhis etme” imkanı sunmaktadır (Cairney ve Zahariadis, 2016, s. 22). Örneğin, yeşil dönüşüm gerçekleşmiyorsa, bunun nedeni parçalı bir sorun tanımı, uygulanabilir çözümlerin eksikliği veya elverişsiz bir siyasi iklim olabilmektedir (Selin ve Van Deveer, 2016, s. 38). Bu durum, ÇAT’i sadece tanımlayıcı bir teori olmaktan çıkarıp, politika uygulayıcıları için kaldıraç noktalarını belirlemek, zorlukları öngörmek ve istenen dönüşümleri kolaylaştırmak üzere stratejik olarak müdahale etmek için pratik bir çerçeve haline getirmektedir (Cairney ve Zahariadis, 2016, s. 25). Politika analistleri, ÇAT’yi mevcut politika süreçlerini değerlendirmek ve gelecekteki müdahaleler

için stratejik kaldıraç noktalarını belirlemek amacıyla kullanabilirler. Bu, politika yapımının sadece reaktif değil, aynı zamanda proaktif ve stratejik olmasını sağlamaktadır.

3.2. Teorinin Eleştirileri ve Sınırlılıkları

Yaygın kullanımına rağmen, ÇAT, temel kavramların tutarsız operasyonelleştirilmesi ve sınırlı hipotez testi nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır. Bu durum da çalışmalar arasında genel sonuçlar çıkarılmasını zorlaştırmaktadır (Cairney, 2025, s. 87). Bazı eleştirmenler, çerçevenin açıklayıcı kapasitesinin sınırlı, hatta hiç olmadığını, bu da yanlışlanabilirliği zorlaştırdığını iddia etmektedir. Bache (2025) gibi kaynaklar, ÇAT'nin "*tutarsız operasyonelleştirme*" ve "*sınırlı hipotez testi*" nedeniyle "*genel sonuçlar çıkarılmasını zorlaştırdığını*" ve "*açıklayıcı kapasitesinin sınırlı*" olduğunu belirtmektedir (Bache, 2025, s. 4). Bu durum, teorinin ampirik test edilebilirliği ve genellenebilirliği konusunda önemli boşluklar olduğunu göstermektedir.

Kingdon'ın başlangıçtaki ABD federal hükümetindeki gündem belirlemeye odaklanması, politika döngüsünün diğer aşamalarına veya farklı siyasi sistemlere uygulanmasının dikkatli bir uyarılma ve teorik genişletme gerektirdiği anlamına gelmektedir (Hoefer, 2022b, s. 6; Yusuf, 2018, s. 54). Kingdon politika girişimcilerini vurgulamış olsa da, diğer kolektif aktörlerin rolü ve sorun tanımındaki daha derin güç dinamikleri (örneğin, "*sorun araçları*") başlangıçtaki çalışmasında tam olarak geliştirilmemiştir (Sætre, 2015, s. 489). Bunların yanı sıra, Kingdon'ın odağının ABD federal hükümeti olması, teorinin farklı siyasi sistemlere veya politika döngüsünün diğer aşamalarına uygulanmasında dikkatli bir uyarılma gerektirdiğini göstermektedir (Bache, 2025, s. 6). Gelecekteki araştırmalar, ÇAT'nin temel kavramlarının daha tutarlı bir şekilde operasyonelleştirilmesine ve sistematik karşılaştırmalı çalışmalarla ampirik olarak test edilmesine odaklanmalıdır. Bu durum, teorinin açıklayıcı gücünü artıracak ve farklı bağlamlardaki uygulanabilirliğini genişletecektir.

4. KÜRESEL GEÇİŞ VE DÖNÜŞÜM DİNAMİKLERİ

Günümüz dünyası, "*polikriz*" adı verilen, birden fazla krizin (ekonomik, çevresel, politik, sosyal) eşzamanlı olarak ortaya çıktığı ve etkileşimlerinin genel etkilerini artırdığı karmaşık bir durumla karşı karşıyadır (Filipenco, 2025, s. 13). Cascade Enstitüsü, bunu, Dünya'nın doğal ve sosyal sistemlerinin felaket ve geri döndürülemez bir çöküşüne yol açabilecek üç veya daha fazla birbiriyle ilişkili sistemik tehlikeli olayın birleşimi olarak tanımlamaktadır. Filipenco (2025) polikrizin "*bir-*

den fazla küresel ve yerel krizin —jeopolitik çatışmalardan ekonomik sıkıntılara, iklim değişikliğine ve ulusötesi suçla— etkileşime girerek birbirlerinin etkilerini artırdığı” bir durum olduğunu belirtmektedir (Filipenco, 2025, s. 19).

“Polikriz” kavramı, küresel zorlukların geri bildirim döngüleri aracılığıyla derinlemesine birbirine bağlı olduğunu göstererek, geleneksel, bölümlere ayrılmış politika yapımına temelden meydan okumaktadır. Bu durum bir alandaki müdahalelerin diğerlerinde öngörülemeyen sonuçlar veya sinerjiler yaratabileceği anlamına gelmektedir (Uzun ve Okur, 2024, s. 223). Bu tanım, politika yapımının artık izole sorunlara tekil çözümler üretme lüksüne sahip olmadığını göstermektedir. Dijital dönüşümün enerji taleplerinin yeşil geçiş hedeflerini nasıl etkilediği veya jeopolitik gerilimlerin iklim iş birliğini nasıl etkilediği gibi geri bildirim döngüleri, sistem düşüncesi yaklaşımını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, politika analizi, sistemik riskleri ve karşılıklı bağımlılıkları haritalandırmalı, farklı politika alanları arasındaki sinerjileri ve çatışmaları öngörmelidir. Bu, daha entegre ve çok boyutlu politika çözümlerinin geliştirilmesini gerektirmektedir.

4.1. Sosyoteknik Geçişler Teorisi

Sosyoteknik geçişler teorisi (STT), toplumsal sistemlerdeki uzun vadeli, doğrusal olmayan yapısal değişim süreçlerini, özellikle sürdürülebilirliğe doğru olanları anlamak için bir çerçeve sunmaktadır (Liang ve Huang, 2023, s. 140). Bu teori, sosyoteknik sistem dönüşümlerine yol açan üç etkileşimli ve uyumlu sezgisel düzeyi içeren çok düzeyli bir perspektif (MLP) kullanmaktadır:

- Nişler (Mikro Düzey): Bunlar radikal yeniliklerin ortaya çıktığı ve beslendiği alanlardır. Özel aktörler tarafından desteklenir ve piyasa ile düzenleme etkilerinden korunurlar. Nişlerdeki yenilikler, mevcut rejimlerden temelden farklıdır ve ortaya çıkabilmek için “fırsat pencereleri” oluşturan manzara gelişmelerine ihtiyaç duyarlar (Geels ve Schot, 2010, s. 19).
- Rejimler (Mezo Düzey): Bunlar, baskın, kendini pekiştiren kurallar, kurumlar ve teknolojilerle karakterize edilen mevcut, dinamik olarak istikrarlı yapılar ve pratiklerdir. Rejimler genellikle “kilitlenmiş” durumdadır ve değişime dirençlidir (Avelino ve Rotmans, 2019, s. 549).
- Manzaralar (Makro Düzey): Bunlar, derin kültürel kalıplar, makroekonomi, makro-politika ve mekânsal yapılar dahil olmak üzere dışsal, daha geniş bağlamsal gelişmelerdir. Savaşlar, ekonomik krizler veya doğal afetler gibi manzara gelişmeleri doğrudan etkilenmez ancak rejim ve niş düzeyleri üzerinde baskı oluşturur (Geels, 2024, s. 5).

STT'nin "fırsat pencereleri" kavramını kullanması ve "manzara gelişmelerinin" rejim ve niş düzeyleri üzerinde baskı oluşturarak değişimi tetiklemesi (Geels ve Schot, 2010, s. 23), Kingdon'ın odaklayıcı olaylar ve siyaset akışındaki değişimlerle açılan politika pencereleri (Kingdon, 2011, s. 91) ile güçlü bir paralellik göstermektedir. STT'deki "kilitlenme" (lock-in) kavramı ise ÇAT'deki politik dirençle (Uzun ve Okur, 2024, s. 224) ilişkilendirilebilmektedir. Bu iki teori, politika değişiminin çok katmanlı ve dirençli doğasını anlamak için birbirini tamamlayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Politika analistleri, büyük ölçekli dönüşümleri incelerken sadece Kingdon'ın akışlarını değil, aynı zamanda sosyoteknik sistemlerin derinlemesine yerleşmiş yapılarını (rejimler) ve dışsal şokları (manzaralar) da göz önünde bulundurmalıdır. Bu durum, politika müdahalelerinin sadece semptomlara değil, aynı zamanda sistemin temel kilitlenme mekanizmalarına da odaklanması gerektiğini göstermektedir.

4.2. Büyük Dönüşüm Teorisi

Karl Polanyi'nin 1944 tarihli *Büyük Dönüşüm* adlı eseri, modern piyasa ekonomisi ve modern ulus-devletin tek bir insan icadı olan "piyasa toplumu" olduğunu savunarak ortodoks liberalizmi eleştirmektedir. Polanyi, kendini düzenleyen piyasanın (self-regulating market/ SRM) "kesinlikle ütopyik" ve doğası gereği sürdürülemez olduğunu savunmuştur, çünkü arazi, emek ve parayı "sözde mallar" olarak ele almıştır. Bunların metalaşmaları "büyük toplumsal kopukluklara" yol açmıştır (Polanyi, 1944, s. 45). Dalton (1961) da Polanyi'nin piyasaların "sosyal ve siyasi mantıklara gömülü" olduğunu savunarak, piyasa örgütlenmesinin insan ilişkilerinin doğal hali olduğu fikrine karşı çıktığını belirtmektedir (Dalton, 1961, s. 55). Polanyi'nin merkezi kavramı olan "çifte hareket" (double movement), SRM'yi kurma ve sürdürme çabaları ile toplumu sonuçlarından korumaya yönelik kendiliğinden gelişen toplumsal karşı hareketler arasındaki gerilimi ifade etmektedir. Polanyi'nin "çifte hareket" kavramı, dijital ve yeşil dönüşümlerde (örneğin, gig ekonomisi² işçi korumaları, dijital egemenlik tartışmaları, iklim aktivizmi) görülen toplumsal tepkileri ve düzenleme çağrılarını yorumlamak için güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Bu durum, dizginlenmemiş teknolojik veya ekonomik genişleme (örneğin, teknolojiye "hızlı hareket et ve bir şeyleri kır", kontrolsüz kaynak çıkarımı) için algılanan "ütopyik" arayışın, kaçınılmaz olarak toplumda korunma ve yeniden yerleşme taleplerini tetikleyerek, inovasyon ve düzenleme arasında döngüsel bir patern oluşturacağını göstermektedir (Polanyi, 1944, s. 47).

² Belirli bir kurumun tam zamanlı personeli olmayan, uzaktan ve esnek saatlerde çalışan kişilerin oluşturduğu bir iş modelidir.

Drucker (1979) da teknoloji odaklı dönüşümlerin işyeri üzerindeki etkilerine değinerek, bazı modern uygulamaların (örneğin dış kaynak kullanımı) çalışanları güçlendirmek yerine ücretleri ve iş güvencesini azaltmak için kullanıldığına dikkat çekmektedir (Drucker, 1979, s. 124). Bu durum, politika analizinin sadece piyasa odaklı çözümleri teşvik etmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal parçalanmayı ve tepkiyi önlemek için koruyucu önlemler ve kapsayıcı yönetim mekanizmaları tasarlaması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.3. Polikriz Kavramı

Çağdaş dünya, “*polikriz*” adı verilen, birden fazla krizin (ekonomik, çevresel, politik, sosyal) eşzamanlı olarak ortaya çıktığı ve etkileşimlerinin genel etkilerini artırdığı karmaşık bir durumla karşı karşıyadır (Filipenco, 2025, s. 20). Cascade Enstitüsü, bunu, Dünyanın doğal ve sosyal sistemlerinin felaket ve geri döndürülemez bir çöküşüne yol açabilecek üç veya daha fazla birbiriyle ilişkili sistemik tehlikeli olayın birleşimi olarak tanımlamaktadır. Filipenco (2025) polikrizin “*birden fazla küresel ve yerel krizin —jeopolitik çatışmalardan ekonomik sıkıntılara, iklim değişikliğine ve ulusötesi suça— etkileşime girerek birbirlerinin etkilerini artırdığı*” bir durum olduğunu belirtmektedir (Filipenco, 2025, s. 21).

“*Polikriz*” kavramı, küresel zorlukların geri bildirim döngüleri aracılığıyla derinlemesine birbirine bağlı olduğunu göstererek, geleneksel, bölümlere ayrılmış politika yapımına temelden meydan okumaktadır. Bu durum bir alandaki müdahalelerin diğerlerinde öngörülemeyen sonuçlar veya sinerjiler yaratabileceği anlamına gelmektedir. Bu tanım, politika yapımının artık izole sorunlara tekil çözümler üretme lüksüne sahip olmadığını göstermektedir. Dijital dönüşümün enerji taleplerinin yeşil geçiş hedeflerini nasıl etkilediği veya jeopolitik gerilimlerin iklim iş birliğini nasıl etkilediği gibi geri bildirim döngüleri, sistem düşüncesi yaklaşımını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, politika analizi, sistemik riskleri ve karşılıklı bağımlılıkları haritalandırmalı, farklı politika alanları arasındaki sinerjileri ve çatışmaları öngörmelidir. Bu, daha entegre ve çok boyutlu politika çözümlerinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Aşağıdaki tabloda geçiş ve dönüşümün karşılaştırmalı analizi sunulmuştur (Child ve Breyer, 2017, s. 15).

Tablo 2. “Geçiş” ve “Dönüşüm” Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi

Özellik	Geçiş	Dönüşüm
Tanım	Büyük sosyoteknik sistemlerde toplumsal motivasyon, kolaylaştırma ve faydalar üzerine odaklanan yüksek düzeyli değişim. Bir sistemin bir durumdan diğerine belirli bir zaman diliminde değişme süreci.	Fiziksel form ve sistemlerdeki değişiklikleri ifade edebilir. Sistem hedeflerinde, değerlerinde ve paradigmasında temel bir değişiklik.
Kapsam	Genellikle sosyo-ekonomik ve politik rejimlerin karmaşık gelişimini içerir.	Mevcut ekonomik sistemi dönüştürme ihtiyacını içerebilir.
Odak Noktası	Toplumsal değişimi nasıl motive ettiği, kolaylaştırdığı ve faydalandığı.	Temel sistem hedeflerinde ve değerlerinde köklü değişiklikler.
Örnek Alanlar	Enerji geçişleri, sürdürülebilir kentsel hareketlilik.	Üretim ve tüketim alışkanlıklarında, doğaya değer verme biçimlerinde derin sistemik değişiklikler.
Süreç Dinamiği	Genellikle yavaş bir süreçtir, on yıllara yayılır ve teknik ve teknik olmayan bileşenleri içerir.	Yıkıcı ve yaratıcı süreçleri içerebilir, yeni bir güç dengesi ve davranış kuralları oluşturabilir.
Teorik Bağlam	Sosyoteknik geçiş teorileri (MLP).	Polanyi'nin “Büyük Dönüşüm”ü.
İlişkisel Yaklaşım	Kavramlar farklı yazarlar tarafından hem ilişkili hem de eşanlamlı olarak kullanılmıştır, ancak genellikle aynı temel kavramı ifade ederler.	Kavramlar yakın ilişkilidir; dönüşümler, sistem hedeflerinde temel değişiklikler iken, geçişler bu değişikliklerin süreçleridir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2’de yer alan karşılaştırmalı analiz, “geçiş” ve “dönüşüm” kavramlarının kuramsal ve pratik ayrımlarını ortaya koyarak çalışmanın kavramsal çerçevesini güçlendirmektedir. Bu çerçeve doğrultusunda, geçişler daha çok sürece, dönüşümler ise sistemin hedef ve değerlerinde meydana gelen radikal kırılmalara işaret etmektedir. Bu ayrımdan hareketle, küresel ölçekte yaşanan dijitalleşme, yeşil dönüşüm ve çok kutuplu jeopolitik yeniden yapılanma gibi olgular, geçiş ve dönüşüm dinamikleri ekseninde Kingdon’ın Çoklu Akışlar Çerçevesi (ÇAÇ) ile değerlendirilecektir.

5. KÜRESEL GEÇİŞ VE DÖNÜŞÜMLERİN ANALİZİ

Bu bölümde, Kingdon'ın ÇAT çerçevesi, Dijital Dönüşüm, Yeşil Dönüşüm ve Çok-Kutuplu Jeopolitik Düzen gibi üç ana küresel dönüşüme uygulanarak, her birinin kendine özgü dinamikleri ve ÇAT'nin bu dinamikleri açıklamadaki faydaları ayrıntılı olarak incelenmektedir.

5.1. Dijital Dönüşüm

Bu bölümde günümüz dünyasının fenomenlerinden dijital dönüşümün ÇAT çerçevesinde analizi yapılmıştır.

5.1.1. Sorun Akışı Dinamikleri

Dijital dönüşüm, genellikle kamu hizmetlerinin yavaş bürokrasi, verimsizlik veya ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma ihtiyacı gibi sorunlar nedeniyle gündeme gelmektedir. Bu sorunlar, dijitalleşme yoluyla hükümet müdahalesi gerektiren konular olarak çerçevelenmektedir (WB, 2020; Khanan, 2024, s. 100).

Büyük teknoloji şirketleri ("Big Tech"), bilgi akışını kontrol ederek, çevrimiçi söylemi şekillendirerek ve medya kaynaklarını etkileyerek sorun akışını önemli ölçüde etkileyebilirler. Bu durum, sorun tanımının özelleşmesi olarak yorumlanabilir. Geleneksel olarak, sorun tanımı kamuoyu tartışmalarından, medyadan veya uzman topluluklarından kaynaklanırken (Hofer, 2022b, s. 3; WB, 2020), Büyük Teknoloji şirketlerinin yükselişi, bu özel aktörlerin bilgi akışlarını ve araştırmayı giderek daha fazla kontrol ettiğini göstermektedir (Khanal vd., 2024, s. 54). Bu durum, neyin sorun olarak algılandığını ve nasıl çerçevelendiğini etkili bir şekilde şekillendirmektedir. Bu gelişme, demokratik hesap verebilirlik ve kurumsal çıkarların kamu sorunlarını kendi çözümlerini veya pazar konumlarını destekleyecek şekilde tanımlama potansiyeli hakkında kritik soruları gündeme getirmektedir (Khanal vd., 2024, s. 55). Kamu politikası analistleri, dijitalleşme çağında sorun tanımının değişen doğasını anlamalıdır. "Big Tech" in etkisi, politika yapım sürecinde kamu çıkarı ile özel çıkar arasındaki dengeyi bozma potansiyeli taşımaktadır (WB, 2020). Bu durum, düzenleyici çerçevelerin ve şeffaflık mekanizmalarının güçlendirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır.

5.1.2. Politika Akışı Dinamikleri

Dijital dönüşüm için politika çözümleri arasında dijital yönetim, e-devlet platformları ve kamu hizmetlerinin dijitalleşmesi gibi girişimler yer almaktadır

(Khanan, 2024, s. 101). Büyük Teknoloji şirketlerinin “teknokratik gücü” ve “çözüm-cülük” anlayışı, teknolojiyi çeşitli zorluklara bir çözüm olarak meşrulaştırır ve diji-tal platformların politika aracı olarak “değer kabul edilebilirliğini” artırabilir. Dijital altyapının (bulut bilişim, arama motorları) sahipliği, bu şirketleri hükümetler için vazgeçilmez ortaklar haline getirmiştir. Bu durum, “çözümçülük” tuzağı ve altyapı-sal bağımlılık olarak analiz edilebilir (Khanal vd., 2024, s. 56).

Dijital dönüşüm için politika akışı, teknolojinin doğası gereği bir çözüm olduğu fikrinden (“çözümçülük”) büyük ölçüde etkilenmektedir. Bu durum, hükümetlerin Büyük Teknoloji şirketlerinin dijital altyapısına artan bağımlılığıyla birleştiğinde bir bağımlılık yaratmaktadır. Hükümetler yapay zeka çözümlerini entegre ettikçe, Büyük Teknoloji şirketlerinin altyapısını daha da kullanmakta ve potansiyel olarak bu şirketlere kurumsal hafıza ve bilgiye erişim sağlamaktadır (Khanal vd., 2024, s. 57). Bu bağımlılık, hükümetlerin politika seçeneklerinde sınırlı kalabileceği anla-mına gelmektedir. Alternatif, daha az merkezi veya daha kamusal olarak kontrol edilen çözümler daha uygun olsa bile, genellikle baskın teknoloji oyuncularının sunduğu çözümlere yönelmektedir. Bu durum aynı zamanda veri egemenliği ve gücün yoğunlaşması konusunda endişeleri de beraberinde getirmektedir. Eubanks (2018) da yüksek teknoloji araçların yoksulları nasıl profilelediğini, polise ettiğini ve cezalandırdığını ele alarak, büyük veriye bağımlılığın “dijital eşitsizliği” derinleş-tirdiğini belirtmektedir (Eubanks, 2018, s. 34). Politika yapıcılar, dijital dönüşüm projelerinde teknoloji şirketleriyle ortaklık kurarken, potansiyel bağımlılık risk-lerini ve veri egemenliği konularını dikkatle değerlendirmelidir. Teknolojiye körü körüne güvenmek yerine, eleştirel bir yaklaşımla alternatifleri araştırmalı ve kamu kontrolünü güçlendirecek stratejiler geliştirmelidir.

5.1.3. Siyaset Akışı Dinamikleri

Başkanlık geçişleri gibi liderlik değişiklikleri, dijital reformlar için elverişli si-yasi ortamlar yaratabilmekte ve politika pencereleri açabilmektedir. Dijitalleşmeye yönelik güçlü siyasi destek, temel bir fırsat sunmaktadır. Politika girişimcileri, bu geçişler sırasında dijital reformları ilerletmek için sorun, politika ve siyaset akışları-nı hizalamada önemli bir rol oynarlar (Khanan, 2024, s. 102).

Büyük teknoloji şirketleri, lobicilik faaliyetleri, hükümetlerle yürütülen doğru-dan istişareler ve eski hükümet yetkililerinin istihdam edilmesi (“döner kapı” me-kanizması) yoluyla siyaset akışına doğrudan müdahil olabilmektedir. Bunun yanı sıra, yasa yapım süreçlerini etkilemek amacıyla uzmanları ve düşünce kuruluşlarını finanse etme imkânına sahiptirler. Bu durum, dijital dönüşüm sürecinde siyasi et-

kinin ikili doğasını ortaya koymaktadır. Dijital dönüşüm politikaları, hem iç hükümet dinamikleri (örneğin, liderlik değişikliklerinin açtığı politika pencereleri) hem de dış aktörlerin etkisiyle şekillenmektedir; özellikle büyük teknoloji şirketlerinin lobicilik faaliyetleri ve çok yönlü siyasi katılımı, bu süreçte belirleyici bir rol oynamaktadır. Yeni yönetimlerden kaynaklanan siyasi irade, politika pencerelerinin açılmasına imkân sağlarken, büyük teknoloji şirketlerinin sürekli ve stratejik müdahaleleri, kendi çıkarlarının politika süreçlerinde sürekli temsil edilmesini ve düzenleyici çerçevelerin şekillenmesini sağlamaktadır. Bu durum, Avrupa’da yürürlüğe giren Yapay Zeka Yasası örneğinde olduğu gibi, dijital politika ortamının doğrudan biçimlenmesine katkıda bulunmaktadır (Khanal vd., 2024, s. 59).

Isaak ve Hanna (2018) Cambridge Analytica skandalının veri istismarının siyasi sonuçlarını gözler önüne serdiğini belirtmektedir. Bu durum, dijital dönüşüm politikalarının yalnızca kamu çıkarı veya hükümet öncelikleri tarafından yönlendirilmediğini, aksine özel aktörlerin siyasi sermayesinin ve teknolojik tekelinin önemli, bazen orantısız, bir etki uyguladığı karmaşık bir müzakere süreci olduğunu göstermektedir. Bu, daha geniş toplumsal faydalar veya düzenleyici denetim yerine kurumsal çıkarları destekleyen politikalara yol açabilmektedir (Isaak ve Hanna, 2018, s. 58). Dijitalleşme politikalarının demokratik meşruiyetini ve kamu yararını sağlamak için, “Big Tech” şirketlerinin lobicilik faaliyetleri ve politika süreçlerine etkileri şeffaf bir şekilde denetlenmeli ve kamu otoritelerinin politika özerkliği korunmalıdır.

5.1.4. Örnek Uygulamalar ve Vaka Analizleri

Endonezya hükümetindeki dijital dönüşüm süreci, özellikle başkanlık sisteminin güçlendirildiği dönemden itibaren önemli bir hız kazanmıştır. Bu süreçte Howlett’in geliştirdiği ve daha sonra uyarlanmış olan ÇAT modeli, dijital politikaların benimsenmesini etkileyen siyasi ortamın analizinde önemli bir teorik çerçeve olarak kullanılmıştır (Khanan, 2024, s. 96).

ÇAT modeline göre, politika stratejilerinin başarısı, dış çevrenin karakteristik özellikleri ile kullanılan politika araçları arasında bir uyum sağlanmasıyla mümkündür. Endonezya’da yaşanan başkanlık geçişinden sonra yürütme organında merkezileşme eğilimleri artmış; bu durum, dijitalleşme politikalarının uygulanmasında daha hızlı karar alma ve koordinasyon imkânı sunmuştur. Yusuf Khanan (2024) tarafından yapılan vaka çalışmasında, güçlü bir başkanlık sistemi sayesinde oluşturulan elverişli siyasi ortamın, kamu kurumlarında dijital dönüşümün önündeki engelleri azalttığı belirtilmektedir (Khanan, 2024, s. 99). Benzer şekilde, Çin’in

Hebei Eyaleti'ne bağlı Julu İlçesi'nde geliştirilen “*JuHaoban*” adlı dijital platform, yerel düzeyde dijital yönetişimin nasıl yapılandırılabilirliğine dair somut bir örnek oluşturmaktadır. Bu platform, proaktif tarama ve reaktif yanıt olarak iki temel mekanizma üzerinden sorun akışını yönetmeyi amaçlamaktadır. Proaktif tarama yaklaşımında, yapay zeka destekli görsel algılama sistemleri ve kameralar aracılığıyla şehir içi yollar, parklar, su ve elektrik altyapısı gibi alanlardaki fiziksel hasarlar otomatik olarak tespit edilmekte ve ilgili birimlere bildirilmektedir. Reaktif yanıt mekanizması ise, platformun vatandaş katılımını sağlama amacını yansıtmaktadır. MDPI (2024)'nin çalışmasında, JuHaoban örneği yerel yönetimlerde dijitalleşmenin yalnızca teknolojik altyapının kurulmasıyla değil, aynı zamanda vatandaş odaklı yaklaşımlar ve etkin iş birliği mekanizmalarıyla desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (MDPI, 2024).

5.2. Yeşil Dönüşüm

Bu bölümde modern dünyanın güncel tartışmalarından yeşil dönüşümün ÇAT çerçevesinde analizi yapılmıştır.

5.2.1. Sorun Akışı Dinamikleri

İklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı ve doğal kaynakların tükenmesi gibi çevresel sorunlar, bilimsel araştırmalar, kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları ve artan doğal afetlere ilişkin veriler aracılığıyla sorun akışının bir parçası haline gelmiştir (WB, 2020; Selin ve Van Deveer, 2016, s. 33). Yeşil dönüşüm ile işletmelerin kâr maksimizasyonu hedefleri arasındaki çatışma, koşulların sorun olarak nasıl çerçevelendiğini vurgulamaktadır (MDPI, 2024). Bu durum, çevresel sorun tanımının tartışmalı doğasını ortaya koymaktadır (MDPI, 2024).

İklim değişikliği konusunda bilimsel bir fikir birliği olmasına rağmen (WB, 2020), çevresel sorunların “*problem*” olarak çerçevelenmesi her zaman doğrudan ve net bir süreç değildir. Örneğin, deniz seviyesinin yükselmesi, düşük öncelikli, çözüm yolları konusunda uzlaşa sağlanmamış ve siyasi açıdan tartışmalı bir problem olarak algılanabilmektedir (Selin ve Van Deveer, 2016, s. 34). Bu durum, yeşil dönüşüm için sorun akışının ekonomik çıkarlar (MDPI, 2024) ve siyasi ideolojiler (Zahariadis, 2007, s. 68) tarafından etkilenen, oldukça tartışmalı bir alan olduğunu göstermektedir. Çerçeveleme, sorunun algılanmasını doğrudan etkilemektedir (Entman, 1993, s. 53). Bu durum, net bilimsel göstergeler olsa bile, çevresel sorunların siyasi öneminin ve tanımının önemli tartışmalara ve direnişe tabi olduğunu, bu da geniş bir politika uzlaşması ve eylem elde etmeyi zorlaştırdığını ifade etmek-

tedir (Zahariadis, 2017, s. 68). Yeşil dönüşüm politikalarının başarısı için, politika girişimcilerinin sadece bilimsel kanıtları sunmakla kalmayıp, aynı zamanda çevresel sorunları farklı paydaşların (özellikle iş dünyası ve siyasi aktörler) çıkarlarıyla uyumlu veya en azından çatışmayı azaltacak şekilde çerçevelemesi gerekmektedir. Kamuoyunun ve siyasi liderlerin dikkatini çekmek için güçlü anlatılar oluşturmak hayati önem taşımaktadır.

5.2.2. Politika Akışı Dinamikleri

Politika akışı, yenilenebilir enerji girişimleri, karbon fiyatlandırma stratejileri ve endüstriyel yeşil kalkınma planları gibi çeşitli eylem önerilerini içermektedir (WB, 2020; MDPI, 2024). Uygulanabilir yeşil politikalar teknik olarak uygulanabilir, mevcut değerlerle uyumlu ve kamuoyu tarafından kabul edilebilir olmalıdır (Lee, 2025).

Yeşil dönüşümler, hem devletler ve işletmeler arasındaki “*yukarıdan aşağıya*” elit ittifakları hem de tabandan gelen yenilikçiler, girişimciler ve sosyal hareketlerden gelen “*aşağıdan yukarıya*” itimleri gerektirmektedir. Bu durum, politika çözümlerinin sadece hükümet veya uzman topluluklarından kaynaklanmadığını, aynı zamanda toplumsal aktörler ve piyasa dinamikleri tarafından da şekillendirildiğini göstermektedir. Dolayısıyla, etkili yeşil dönüşüm politikalarının, devlet liderliğindeki girişimler ile sivil toplum/piyasa odaklı yenilikler arasında dinamik bir etkileşimden ortaya çıkması muhtemeldir ve politika girişimcilerinin bu farklı alanları birleştirmesini gerektirmektedir (Geels, 2024, s. 2-3). Politika yapıcılar, yeşil dönüşüm stratejilerini tasarlarlarken, sadece merkezi planlamaya değil, aynı zamanda yerel düzeydeki inovasyonlara, sivil toplum katılımına ve piyasa tabanlı çözümlere de alan açmalıdır. Bu, daha esnek, adaptif ve toplumsal tabanı geniş politikaların geliştirilmesini sağlamaktadır.

5.2.3. Siyaset Akışı Dinamikleri

Kamuoyu baskısı, siyasi irade ve uluslararası anlaşmalar siyaset akışını etkilemektedir. “*Adil geçiş*” (just transition) kavramı, “tartışmalı bir kavram” olarak ortaya çıkmış, bu da yeşil politikaların siyasi uygulanabilirliğinin, savunmasız gruplar üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerin ele alınmasıyla giderek daha fazla bağlantılı olduğunu ima etmektedir (Wang ve Lo, 2021, s. 4).

Karbonsuzlaştırma politikaları, işçiler, şirketler ve düşük gelirli haneler arasında “kaybedenler” yaratabilmektedir ve “*adil geçiş*”in bu nedenle “*tartışmalı bir kavram*” olduğu belirtilmektedir. Bu durum, yeşil politikaların sadece çevresel faydalarıyla değil,

aynı zamanda toplumsal maliyetleri ve adalet boyutlarıyla da değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Siyasi muhalefeti azaltmak ve geniş destek sağlamak için, politika girişimcilerinin çevresel sorunları ve çözümleri, sosyal eşitlik ve ekonomik adalet konularıyla etkili bir şekilde birleştirmesi gerekmektedir (Wang ve Lo, 2021, s. 5). Bu durum, yeşil dönüşüm politikalarının sadece çevresel hedeflere odaklanmaması, aynı zamanda istihdam, gelir dağılımı ve bölgesel kalkınma gibi sosyal boyutları da dikkate alması gerektiğini ortaya koymaktadır. “Adil geçiş” mekanizmalarının politika tasarımına entegrasyonu, politikaların siyasi sürdürülebilirliğini artıracaktır.

5.2.4. Sosyal Adalet ve “Adil Geçiş”

Yeşil dönüşüm, yalnızca çevresel sürdürülebilirlik bağlamında değil, aynı zamanda sosyal adalet boyutu dikkate alınarak ele alınmalıdır. “Adil geçiş” kavramı, düşük karbonlu ekonomiye geçiş sürecinde işçilerin ve kırılgan toplumsal grupların korunmasını amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, özellikle fosil yakıt sektöründen kaynaklanan iş kayıplarının ve sosyal maliyetlerin minimize edilmesini öngörmektedir. Örneğin, Almanya, kömür santrallerinin kapatılması sürecinde işçilerin yeniden beceri kazanmalarını destekleyen kapsamlı eğitim programlarına yatırım yapmıştır (Meadowcroft, 2007, s. 722). Benzer şekilde, Kanada’nın “Karbon Nötrlük Stratejisi” kapsamında, kömür sektöründe çalışan işçilerin yenilenebilir enerji sektörüne geçişini kolaylaştırmak amacıyla eğitim programları hayata geçirilmiştir (NRC, 2022). Ancak, adil geçiş politikalarının uygulanması, özellikle gelişmekte olan ülkelerde finansal kaynak eksikliği ve siyasi irade yetersizliği nedeniyle önemli ölçüde güçlüklerle karşılaşmaktadır (NRC, 2022). UNEP (2022) verilerine göre, gelişmiş ülkelerin 2020 yılına kadar yılda 100 milyar dolarlık iklim finansmanı sağlama taahhüdünü yerine getirememesi, bu zorlukları daha da belirgin hâle getirmektedir. Ayrıca, Küresel İklim Fonu (GCF, 2021) gibi finansal mekanizmaların varlığına rağmen, kaynakların etkin kullanımı ve yerel kapasite eksiklikleri projelerin etkinliğini sınırlamakta, adil geçiş süreçlerinin başarısını engellemektedir.

Bu durum, küresel iklim adaleti ve finansman mekanizmalarının yetersizliğine işaret etmektedir. Uluslararası iklim finansmanı taahhütlerinin yerine getirilmesi ve gelişmekte olan ülkelerin adil geçiş kapasitelerinin artırılması, küresel yeşil dönüşümün başarısı için hayati öneme sahiptir. Politika yapıcılar, bu finansman boşluğunu kapatmak ve yerel kapasite inşasını desteklemek için yenilikçi mekanizmalar geliştirmelidir.

5.2.5. Örnek Uygulamalar ve Vaka Analizleri

İrlanda'nın 2021 İklim Eylemi ve Düşük Karbon Geliştirme (Değişiklik) Yasası, iklim eylemi alanında siyasi anlaşmanın nasıl sağlandığını gösteren dikkat çekici bir örnektir. Bu yasanın kabulü, ÇAT kapsamında açıklanabilir. İrlanda'da iklim değişikliğinin aciliyeti, bilimsel verilerle desteklenen raporlar, kamuoyunun artan duyarlılığı ve siyasi partilerin ortak bir hedef belirlemesi gibi unsurlar, farklı akışların yakınlaşmasına yol açmıştır. Hükümetin kurduğu "İklim Eylemi Komitesi", teknik uzmanlar, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimlerin katkılarıyla hem proaktif azaltım hedefleri hem de adaletli geçiş stratejileri geliştirmiştir (O'Connell, 2023). Buna karşılık, Virginia eyaletinde deniz seviyesinin yükselmesi konusunda yaşanan yasama eylemsizliği, akışların yakınlaşmasının eksikliği nedeniyle politika gündeminin şekillenememesinin bir örneğidir. Virginia'da deniz seviyesinin yükselişi, özellikle sahil bölgelerinde afet risklerini artırmış ve altyapıya zarar vermiştir. Ancak bu sorunun politika gündemi haline gelmesi, farklı aktörler arasında fikir birliğinin eksikliği nedeniyle engellenmiştir.

Siyasi partiler, çevre örgütleri ve iş dünyası arasında deniz seviyesinin yükselmesine karşı alınacak önlemler konusunda çelişkili görüşler hâkimdir. Bu durum, elverişsiz siyasi çevre (partiler arası kutuplaşma) ve uygunsuz stratejiler (kısa vadeli ekonomik çıkarların öncelikli olması) birleşince, sorunun politika düzeyinde ele alınmasının engellendiğini göstermektedir (Selin ve Van Deveer, 2016, s. 37).

5.3. Çok Kutuplu Jeopolitik Düzen

Bu bölümde 21. yüzyılda hızla değişen küresel dengelerin yansıması olan çok kutuplu jeopolitik düzenin ÇAT çerçevesinde analizi yapılmıştır.

5.3.1. Sorun Akışı Dinamikleri

Soğuk Savaş sonrası "tek kutuplu" dünyadan "çok kutuplu" bir dünya düzenine geçişin kendisi, Batı'nın küresel sorunlarla artık tek başına başa çıkamayacağını vurgulayan önemli bir sorun çerçevelemesidir (ISS, 2025). Uluslararası ilişkilerdeki sorunlar genellikle savaşlar, finansal krizler veya kimyasal silah kullanımı gibi dış ortamdan kaynaklanmaktadır. Bu sorunların algılanması aktörler arasında önemli ölçüde farklılık gösterebilmektedir (Zahariadis, 2017, s. 69). Bu durum, küresel sorunların algısal ve tartışılabilir doğasını ortaya koymaktadır. Tıpkı iç sorunların sosyal olarak inşa edilmesi gibi, çok kutuplu bir dünyadaki küresel sorunlar da oldukça algısal ve tartışılmalıdır. Bir gücün sorun olarak gördüğü (örneğin, Obama yönetimi için iklim değişikliği) başka bir gücün görmeyebileceği (örneğin, Trump yönetimi)

durumlar olabilmektedir. Bu belirsizlik, farklı değerlerin ve çıkarların çatıştığı çok kutuplu bir bağlamda daha da artmaktadır.

Çok kutuplu bir dünyada küresel sorunları tanımlamak, doğası gereği siyasi bir eylemdir ve daha sonra politika eylemini tetikleyebilecek ortak bir anlayışa ulaşmak için önemli diplomatik çaba ve müzakere gerektirmektedir. Bu durum, uluslararası ilişkilerdeki “*sorun akışını*” özellikle karmaşık ve parçalanmaya eğilimli hale getirmektedir (Zahariadis, 2017, s. 70). Küresel yönetiminde etkili politikalar geliştirmek için, farklı aktörler arasındaki sorun algısı farklılıklarını gidermeye yönelik yoğun diplomatik çaba ve güven inşası kritik öneme sahiptir. Ortak bir sorun tanımı olmadan, politika akışındaki çözümlerin siyasi akışta destek bulması son derece zor olacaktır.

5.3.2. Politika Akışı Dinamikleri

Çok kutuplu bir dünyadaki çözümler genellikle mevcut çok kutupluluğa çok taraflı bir boyut kazandırmayı, ortak norm ve kuralları tanımlamayı ve küresel yönetim kurumlarını reforme etmeyi içermektedir (ISS, 2025). ÇAT, dış politika kararlarını, özellikle kriz anlarında, tesadüf, politika girişimcileri ve süreç ve fikirlerin manipülasyonuna odaklanarak analiz etmek için kullanışlıdır.

ÇAT’nin, yerel ve ulusötesi akışları birleştirmedeki rolü bu bağlamda önemlidir. ÇAT, başlangıçta ABD merkezli olsa da, “*yerel politika akışlarının ulusötesi sorun ve siyaset akışlarıyla birleşmesini gerektiren*” ulusötesi politika süreçlerine uyarlanmıştır (Hofer, 2021, s. 44, s. Ackrill ve Kay, 2011, s. 227). Ackrill ve Kay (2011) ÇAT’nin AB düzeyindeki karar alma süreçlerine nasıl uyarlanabildiğini, “*kurumsal akışkanlık, yargısal örtüşme, endemik siyasi çatışma*” gibi unsurları dikkate alarak açıkladığını belirtmektedir (Ackrill ve Kay, 2011, s. 228; Zahariadis, 2003, s. 385). Bu durum, küresel sorunlara yönelik çözümlerin genellikle ulusal politika geliştirme ile uluslararası iş birliği mekanizmaları arasında karmaşık bir etkileşim gerektirdiğini vurgulamaktadır.

Politika çözümlerinin artık tek bir ulusal hükümet tarafından belirlenemeyeceğini, uluslararası iş birliği ve çok taraflı mekanizmaların hayati önem taşıdığını göstermektedir. Küresel sorunlara yönelik politika çözümleri tasarlarken, ulusal politikaların uluslararası normlar, anlaşmalar ve kurumlarla nasıl etkileşime girdiğini anlamak kritik öneme sahiptir. Politika yapıcılar, ulusötesi politika girişimcileriyle iş birliği yaparak ve farklı yönetim seviyeleri arasında koordinasyonu sağlayarak daha etkili çözümler üretebilmektedir.

5.3.3. Siyaset Akışı Dinamikleri

Büyük güçlerin çok taraflılığa geri dönüşü ve diğer ana aktörlerin (örneğin, BRICS) küresel tanınma arzusu, ortak bir gündem tanımlamak için bir “*fırsat penceresi*” açmaktadır (ISS, 2025). BRICS’in gevşek bir gruptan aktif bir varlığa evrilerek mevcut hegemonlara karşı “*yumuşak dengeleme*” (soft balancing) yapması, küresel güç dinamiklerindeki değişimleri örneklemektedir (Papa ve Han, 2025, s. 79; MDPI, 2024). Çok kutuplulukta politika pencerelerinin tartışmalı alanlar olduğu gözlemlenmektedir. Çok kutuplu bir düzende, politika pencereleri sadece fikir birliği için fırsatlar değil, aynı zamanda yükselen ve yerleşik güçler arasında çekişme ve stratejik manevra alanlarıdır. BRICS’in “*yumuşak dengeleme*” stratejisi (Papa ve Han, 2025, s. 80), bu çekişmenin somut bir örneğidir.

Bu durum, siyaset akışının sadece siyasi iradeyi değil, aynı zamanda güç mücadelesini, rekabeti ve ulusal çıkarların çatışmasını da içerdiğini göstermektedir. Uluslararası politika yapımında, politika girişimcileri, birden fazla, bazen çelişkili hedeflere hizmet edebilecek gündemleri ilerletmek için geçici koalisyonlar kurma ve belirli sorun alanlarından yararlanma konusunda yetenekli olmalıdır. Güç dengelerindeki değişimleri anlamak ve buna göre strateji geliştirmek, politika başarısı için kritik öneme sahiptir.

5.3.4. Örnek Uygulamalar ve Vaka Analizleri

“*Güvenli, Düzenli ve Kurallı Göç için Küresel Mutabakat*” (Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration - GCM), küresel düzeyde politika oluşum sürecinin nasıl işlediğini gösteren önemli bir örnektir. Carlier vd. (2020), bu sürecin ÇAT kapsamında analiz edilebileceğini belirtmektedir. GCM örneğinde, göç krizleri küresel düzeyde bir sorun olarak tanımlanırken, BM ve sivil toplum örgütlerinin hazırladığı göç yönetimi önerileri politika akışı olarak ortaya çıkmıştır. Rejim akışı ise siyasi iradenin oluşmasıyla şekillenmiştir (Carlier vd., 2020, s. 55). Öte yandan, BRICS ülkelerinin (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda atık elektrikli ve elektronik ekipman (AEEE) değer zinciri politikaları geliştirmesi, yükselen çok kutuplu dünyada politika oluşumunun nasıl işlediğini göstermektedir (MDPI, 2024). Bu ülkeler, Batılı modellerin aksine, doğrusal ekonomiden dairesel ekonomiye geçişi teşvik eden politikalar benimsemişlerdir (MDPI, 2024). MDPI (2024), bu yaklaşımın merkezden uzaklaşan politika üretimi ve küresel eşitlikçi iş birliği modelleri açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır (MDPI, 2024).

Tablo 3. Çoklu Akışlar Teorisi’nin Dönüşümlere Uygulanmasında Anahtar Dinamikler

Dönüşüm (Transformation)	Sorun Akışı Dinamikleri (Problem Stream Dynamics)	Politika Akışı Dinamikleri (Policy Stream Dynamics)	Siyaset Akışı Dinamikleri (Politics Stream Dynamics)	Politika Penceresi ve Girişimciler (Policy Window & Entrepreneurs)
Dijital Dönüşüm	Bürokratik verimsizlik, hizmet eksiklikleri, Büyük Teknoloji şirketlerinin bilgi kontrolü ve problem çerçevelemesi	E-devlet çözümleri, dijital altyapı projeleri, “çözümçülük” ve Büyük Teknoloji şirketlerinin teknolojik hakimiyeti	Liderlik geçişleri, siyasi destek, Büyük Teknoloji şirketlerinin lobicilik ve “döner kapı” etkisi	Yeni liderlik dönemleri, teknolojik krizler, Büyük Teknoloji şirketlerinin stratejik eylemleri
Yeşil Dönüşüm	İklim krizi, doğal kaynak sömürüsü, bilimsel veriler, ancak problem tanımında çıkar çatışmaları	Yenilenebilir enerji, karbon fiyatlandırması, yeşil sanayi planları, yukarıdan aşağıya/aşağıdan yukarıya çözümler	Kamuoyu baskısı, siyasi irade, “adil geçiş” tartışmaları, uluslararası anlaşmalar	Çevresel krizler, seçimler, uluslararası zirveler, sivil toplum hareketleri
Çok-Kutuplu Jeopolitik Düzen	Tek kutuplu düzenden çok kutuplu düzene geçişin getirdiği sorunlar, küresel krizler, uluslararası aktörler arası farklı problem algıları	Çok taraflılık arayışı, küresel yönetim reformları, uluslararası iş birliği mekanizmaları	Güç kaymaları, ittifak dinamikleri, ulusal çıkarların çatışması/uzlaşması	Büyük güçlerin dönüşü, küresel krizler, uluslararası forumlar, geçici koalisyonlar

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çoklu Akışlar Teorisi’nin dijital, yeşil, çok-kutuplu jeopolitik düzen gibi üç kritik dönüşüm alanına uygulanması sonucunda ortaya çıkan dinamiklerin karmaşıklığını ve bağlamsal özgüllüğünü sistematik bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu analiz, başarılı dönüşümlerin ancak *Sorun Akışı*’ndaki katalizörlerin (dijital dönüşümde bürokratik verimsizlik, yeşil dönüşümde iklim krizi, jeopolitik düzende güç kaymaları), *Politika Akışı*’nda hazır çözüm önerilerinin (e-devlet projeleri, karbon fiyatlandırması, çok taraflı iş birliği mekanizmaları) ve *Siyaset Akışı*’ndaki uygun

koşulların (büyük teknoloji lobiciliği ve “döner kapı” etkisi, kamuoyu baskısı, uluslararası anlaşmalar) aynı anda kesişmesiyle mümkün olduğunu güçlü bir şekilde desteklemektedir. Bu üçlü kesişim, politika pencerelerinin (yeni liderlik dönemleri, çevresel krizler, uluslararası zirveler) açılmasını ve aktörlerin (büyük teknoloji şirketleri, sivil toplum hareketleri, uluslararası koalisyonlar) stratejik müdahalelerini zorunlu kılmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Kingdon’ın Çoklu Akışlar Teorisi (ÇAT) perspektifiyle, dijital dönüşüm, yeşil dönüşüm ve çok kutuplu jeopolitik düzen gibi çağdaş küresel geçiş ve dönüşüm dinamiklerinin kamu politikası süreçleri üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Çalışma, politika değişiminin ve başarılı dönüşümlerin, “*sorun akışı*”, “*politika akışı*” ve “*siyaset akışı*” olmak üzere üç bağımsız akışın belirli bir anda kesişmesiyle oluşan “*politika pencereleri*” aracılığıyla mümkün olduğunu göstermektedir. Bu kesişim, politika girişimcilerinin (bürokratlar, danışmanlar, akademisyenler, baskı grupları) stratejik müdahaleleriyle kolaylaştırılmaktadır.

Dijital dönüşüm bağlamında, bürokratik verimsizlikler ve hizmet eksiklikleri sorun akışını oluştururken, e-devlet çözümleri ve dijital altyapı projeleri politika akışını temsil etmektedir. Siyaset akışında ise liderlik geçişleri ve Büyük Teknoloji şirketlerinin lobicilik faaliyetleri önemli rol oynamaktadır. Büyük Teknoloji şirketlerinin bilgi akışını kontrol etme ve sorunları kendi çıkarları doğrultusunda çerçeveleme yeteneği, sorun tanımının özelleşmesine yol açmaktadır. Ayrıca, bu şirketlerin “çözümçülük” anlayışı ve dijital altyapıdaki hâkimiyetleri, hükümetlerin politika seçeneklerini sınırlayan bir bağımlılık yaratmaktadır. Yeşil dönüşümde ise iklim krizi ve doğal kaynak sömürüsü problem akışının temelini oluştururken, yenilenebilir enerji girişimleri, karbon fiyatlandırma stratejileri ve yeşil sanayi planları politika akışında yer almaktadır. Kamuoyu baskısı, siyasi irade ve “*adil geçiş*” tartışmaları siyaset akışını etkilemektedir. Yeşil politikaların siyasi uygulanabilirliği, savunmasız gruplar üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerin ele alınmasıyla giderek daha fazla ilişkilidir.

Çok kutuplu jeopolitik düzende, tek kutuplu dünyadan geçişin getirdiği sorunlar ve küresel krizler sorun akışını belirlemekte, çok taraflılık arayışı ve küresel yönetim reformları politika akışını oluşturmaktadır. Güç kaymaları, ittifak dinamikleri ve ulusal çıkarların çatışması/uzlaşması ise siyaset akışını şekillendirmektedir. Bu düzende politika pencereleri, fikir birliği fırsatlarının yanı sıra, yükselen ve yerleşik güçler arasında çekişme ve stratejik manevra alanları olarak işlev gör-

mektedir. ÇAT, politika süreçlerinin doğrusal olmayan, belirsiz ve karmaşık doğasını açıklamakta, politika faktörlerini ayırtırmak için sağlam bir çerçeve sunmakta ve yeniliği teşvik etmektedir. “Politika pencereleri” ve “politika girişimcileri” vurgusu, politika süreçlerinde aktörlerin ve zamanlamanın belirleyici rolünü vurgulayarak, müdahale için uygun anların belirlenmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, ÇAT’nin esnekliği ve “evrensel” kavramları, farklı coğrafi ve kurumsal bağlamlarda uyarlanabilirliğini artırmaktadır. Ancak, teori, temel kavramların tutarsız operasyonelleştirilmesi ve sınırlı hipotez testi nedeniyle eleştirilmektedir. Bu durum da genel sonuçlar çıkarılmasını zorlaştırmaktadır.

Çalışmanın bulguları, politika yapıcılar için kritik stratejik çıkarımlar sunmaktadır. Politika değişikliği için en uygun koşullar, bir sorunun ciddiyeti, uygulanabilir çözümlerin varlığı ve siyasi iradenin eşzamanlı değerlendirilmesiyle oluşur. Politika süreçlerini hızlandırmak için politika girişimcileriyle iş birliği yapılmalı; bu aktörler sorun tanımlama, çözüm geliştirme ve siyasi destek oluşturmada önemli rol oynayarak politika pencerelerinin açılmasını ve kullanılmasını sağlarlar. Bu pencereler geçici olduğundan, politika yapıcıların zamanlamanın önemini kavraması, fırsat anlarını tanıması ve hızla harekete geçebilmesi (çeviklik) değişimin gerçekleşmesinde belirleyicidir; yeni odaklayıcı olaylar veya siyasi direnç pencerelerin kapanmasına yol açabilir. Dijital dönüşümde, büyük teknoloji şirketlerinin etkisini dengelemek için şeffaflık ve bağımsızlık vurgulanmalı, kamu yararı ve hesap verebilirlik sağlanarak bağımlılık riskleri minimize edilmelidir. Yeşil dönüşümde ise sosyal adalet sağlanmalı ve “adil geçiş” politik formülasyona entegre edilmelidir; bu, olumsuz etkilenen grupların direncini azaltıp politikaların sürdürülebilirliğini artırır. Çok kutuplu jeopolitik düzende, küresel sorunların tartışmalı doğası nedeniyle, ortak anlayışa ulaşmak için diplomatik çaba ve müzakereye yatırım yapılması gerekmektedir. Gelecekteki araştırmalar için öneriler de mevcuttur. ÇAT temel kavramlarının daha tutarlı şekilde operasyonelleştirilmesi ve hipotez testleriyle ampirik olarak doğrulanması gereklidir; bu, genel sonuçlar çıkarılmasını kolaylaştıracak ve teorinin açıklayıcı gücünü artıracaktır.

“Polikriz” (eşzamanlı ve etkileşimli krizler) bağlamında politika yapım süreçlerinin ÇAT ile nasıl açıklanabileceği üzerine daha fazla çalışma yapılmalı, özellikle bir alandaki müdahalelerin diğer alanlarda yarattığı öngörülemeyen sonuçlar veya sinerjiler (geri bildirim döngüleri) incelenmelidir. Küresel dönüşüm dinamiklerinin disiplinlerarası doğası, politika analizinin yanı sıra sosyoloji, ekonomi, uluslararası ilişkiler ve mühendislik gibi alanların bakış açılarını entegre eden araştırmaları gerektirmektedir. Politika pencerelerinin kısa ömürlülüğü düşünüldüğünde, politika

girişimcilerinin uzun vadeli stratejiler geliştirmesi, sürekli çevresel tarama yapması ve acil durum planlaması üzerine araştırmalar teşvik edilmelidir.

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem: The contemporary global landscape is shaped by a convergence of profound and simultaneous transitions, notably digital transformation, green transition, and shifting geopolitical power dynamics. These transformations challenge traditional public policy approaches due to their complex, multi-level, and often non-linear nature. This study aims to analyze how such complex systemic shifts can be more effectively managed and understood through the lens of John W. Kingdon's Multiple Streams Framework (MSF). By exploring the theoretical flexibility of the MSF and its application to three different but interrelated transformation domains—digital, ecological, and geopolitical—this research seeks to offer a conceptual foundation for navigating global transitions in public administration and policymaking.

Research Question/s:

- ✦ How can the MSF be applied to understand the dynamics of global digital, green, and geopolitical transformations?
- ✦ In what ways do policy windows emerge within each transformation process, and what role do policy entrepreneurs play in leveraging these opportunities?
- ✦ How do the interplays between problem framing, policy solutions, and political contexts vary across different transformation domains?

Literature Review: The study builds on the core premises of the MSF, which conceptualizes policy change as the result of the convergence of three relatively independent streams: the problem stream (conditions requiring attention), the policy stream (available solutions), and the politics stream (political will and support). Scholars such as Zahariadis (2007) and Howlett et al. (2016) have emphasized MSF's adaptability to various contexts but also highlighted limitations in operationalizing its components. In the digital transformation literature, authors such as Morozov (2013) and Zuboff (2019) critique "*solutionism*" and the increasing dominance of tech companies in shaping both problem definitions and solutions. In green transformation, literature on just transition stresses the importance of equity in environmental policy design. Regarding geopolitical transformation, works on multipolarity and global governance underscore the challenges of fragmented au-

thority and competing interests. The study complements MSF with insights from Sociotechnical Transitions Theory (Geels, 2002) and Karl Polanyi's concept of the "double movement" (1944), offering a richer interpretative lens for systemic change.

Methodology: This study employs a qualitative and conceptual research methodology based on theory-driven case analysis. It adopts a comparative analytical approach by applying the MSF framework to three transformation domains—digital, green, and geopolitical—to illustrate the dynamics of problem framing, policy formulation, and political negotiation. Rather than testing a hypothesis empirically, the paper engages in interpretive theory application and integration, drawing from secondary data and scholarly literature. It further triangulates MSF with complementary theoretical frameworks to strengthen analytical depth and explanatory validity. The selection of cases (digital governance, environmental transition policies, and multilateral geopolitical negotiations) is purposeful and grounded in current global relevance.

Result and Conclusion: The study finds that in each transformation domain, the emergence of policy windows is contingent upon a fragile and temporary alignment of problem perception, solution readiness, and political receptivity. In digital transformation, problems such as service inefficiency are often framed by dominant tech actors, who also supply policy solutions, thus raising issues of dependency and democratic erosion. In the green transition, while solutions exist, political feasibility hinges on considerations of justice and social equity. The politics stream here is increasingly shaped by civil society and international agreements. In geopolitics, shifting power dynamics open windows for institutional reform, but consensus is frequently elusive due to divergent national interests.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları: Hakan Uzun, Çalışmanın tamamında tek başına katkı sunmuştur.

Çıkar Beyanı: Yazarlar ya da herhangi bir kurum/ kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement: The authors declare that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, the Journal of Public Administration and Policy has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Author Contributions: Hakan Uzun, has contributed to all parts and stages of the study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors and/or any institution.

KAYNAKÇA

- Ackrill, R., & Kay, A., (2011). The multiple streams framework: A useful lens for EU policy-making? *Journal of European Public Policy*, 18(2), 224-241.
- Adler, E., & Haas, P. M. (1992). Conclusion: Epistemic communities, world order, and the creation of a reflective research program. *International Organization*, 46(1), 367-390.
- Adler, E., & Haas, P. M. (2009). Epistemic communities, world order, and the creation of a reflective research program. In P. M. Haas (Ed.), *Knowledge, power, and international policy coordination* (pp. 367-390). University of South Carolina Press.
- Akkar, Z. (2006). *Kentsel dönüşüm uygulamaları ve 6306 sayılı afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkında kanun*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Associated Press. (2020). *George Floyd protests spread across U.S. and the world*. AP News. <https://apnews.com/article/george-floyd-protests>
- Avelino, F., & Rotmans, J. (2019). Theories of power and social change: Power contestations and their implications for research on social innovation. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 21(5), 543-560.
- Bache, I. (2025). The Multiple Streams Framework and Non-Politicized Issues, s. The Case of Assisted Dying/ Assisted Suicide. *Politics & Policy*, 53: e70016. <https://doi.org/10.1111/polp.70016>
- Béland, D. (2016). The politics of policy paradigms. *Journal of Public Policy*, 36(4), 527-542.
- Béland, D., & Howlett, M. (Eds.). (2016). The Multiple Streams Approach in Comparative Policy Research. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 18(3), 221-227.
- Benford, R. D., & Snow, D. A. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment. *Annual Review of Sociology*, 26, 611-639.
- Betelhem G A, Wang W, Meseret A C, Amsalu K A, Cai B, et al. (2024). Applying Kingdon's Multiple Streams Framework to Understand Health Policy Processes: A Systematic Review. *Acad J Politics and Public Admin*, 1(5), 555575. DOI:10.19080/ACJPP.2024.01.555575
- Birkland, T. A. (1997). *After disaster: Agenda setting, public policy, and focusing events*. Georgetown University Press.

- Birkland, T. A. (1998). Focusing events and policy windows: An analysis of the Oklahoma City bombing. *Journal of Public Policy*, 18(1), 53-74.
- Cairney, P. (2015). What is policy analysis anyway? *Policy Studies Journal*, 43(3), 391-409.
- Cairney, P. (2016). *The politics of evidence-based policymaking*. Palgrave Macmillan.
- Cairney, P. (2020). *Understanding public policy: Theories and issues*. Palgrave Macmillan.
- Cairney, P. (2025). *Understanding public policy: Theories and issues* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
- Cairney, P., & Zahariadis, N. (2016). *The politics of policy: A guide to the multiple streams framework*. Palgrave Macmillan.
- Capoccia, G., & Kelemen, R. D. (2007). The study of critical junctures: Theory, narrative, and research design. *World Politics*, 59(3), 341-369.
- Carlier, J.-Y., Crépeau, F., & Purkey, A. (2020). From the 2015 European "Migration Crisis" to the 2018 Global Compact for Migration: A Political Transition Short on Legal Standards. *McGill Journal of Sustainable Development Law / Revue de Droit Du Développement Durable de McGill*, 16(1), 37-81. [suspicious link removed]
- Child, J., & Breyer, Y. (2017). Transition and transformation: A review of the concept of change in the progress towards future sustainable energy systems. *Energy Policy*, 107, 11-26.
- Dalton, G. (1961). Economic theory and primitive society. *American Anthropologist*, 63(1), 1-25.
- Drucker, P. F. (1979). *Managing in a time of great change*. Truman Talley Books.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51-58.
- Eubanks, V. (2018). *Automating inequality: How high-tech tools profile, police, and punish the poor*. Picador.
- Filipenco, A. (2025). *The age of the polycrisis: Global risks in 2025*. Global Guardian.
- GCF (Green Climate Fund). (2021). *GCF's role in the sustainable blue economy*.
- Geels, F. (2024). *The Multi-Level Perspective on Sustainability Transitions: Background, overview, and current research topics*. Cambridge Open Engage. doi:10.33774/co-e-2024-c15gb

- Geels, F. W., & Schot, J. (2010). Typology of sociotechnical transition pathways. *Research Policy*, 39(3), 399-417.
- Gough, C., & Shackley: (2001). *The science and politics of climate change: An interdisciplinary approach*. Routledge.
- Haas, P. M. (1992). Introduction: Epistemic communities and international policy coordination. *International Organization*, 46(1), 1-35.
- Hoefer, R. (2021). *Public policy analysis: An introduction*. Routledge.
- Hoefer, R. (2022a). *Public policy analysis: An introduction* (2nd ed.). Routledge.
- Hoefer, R. (2022b). The Multiple Streams Framework: Understanding and Applying the Problems, Policies, and Politics Approach. *J of Pol Practice & Research*, 3, 1–5. <https://doi.org/10.1007/s42972-022-00049-2>
- Howlett, M., & McConnell, A. (2020). *The opioid crisis and policy innovation: A public health approach*. University of Toronto Press.
- Howlett, M., Ramesh, M., & Perl, A. (2009). *Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems*. Oxford University Press.
- Isaak, J., & Hanna, M. J. (2018). User data privacy: Facebook, Cambridge Analytica, and privacy protection. *Computer*, 51(8), 56-59.
- ISS (Institute for Security Studies). (2025). *The rising importance of the global south in 2025: A new pillar of multipolar power*.
- Keck, M. E., & Sikkink, K. (1998). *Activists beyond borders: Advocacy networks in international politics*. Cornell University Press.
- Khanal, A., Zhang, H., & Taeihagh, A. (2025). Why and how is the power of Big Tech increasing in the policy process? The case of generative AI. *Policy and Society*, 44(1), 52–69. <https://doi.org/10.1093/polsoc/puae012>
- Khanan, Y. (2024). Howlett's Multiple Streams Theory and Policy Innovation: A Case Study of Digital Transformation in Indonesian Governance Post-Presidential Transition. *Jurnal Ilmu Administrasi Negara (JUAN)*, 12(2), 92-101.
- Kingdon, J. W. (1984). *Agendas, alternatives, and public policies*. Little, Brown.
- Kingdon, J. W. (1995). *Agendas, alternatives, and public policies* (2nd ed.). HarperCollins College Publishers.
- Kingdon, J. W. (2010). *Agendas, alternatives, and public policies* (3rd ed.). Pearson.

- Kingdon, J. W. (2011). *Agendas, Alternatives, and Public Policies* (Updated Reprint). Pearson.
- Lee, S. (2025). *Policy windows basics for key public policy reform*. <https://www.numberanalytics.com/blog/policy-windows-basics-key-public-policy-reform>
- Lemieux, V. (2009). *The multiple streams framework: An analytical tool for policy analysis*. University of Ottawa Press.
- Liang, S., & Huang, J. (2023). A review of socio-technical transition theories: From conceptual frameworks to empirical applications. *Journal of Cleaner Production*, 382, 135-249.
- McGann, J. G., Johnson, E. C., & Williams, L. (2014). *The global go to think tank index report*. University of Pennsylvania.
- MDPI. (2024). *Digital governance and urban management in China*.
- Meadowcroft, J. (2007). Climate change and the politics of transition: Sustainable development and the low carbon economy. *Environmental Politics*, 16(5), 720-740.
- Natural Resources Canada (NRC). (2022). *Canada's carbon neutrality strategy: Just transition for coal workers*. <https://natural-resources.canada.ca/energy-sources/carbon-management/canada-s-carbon-management-strategy>
- O'Connell, E. (2023). *Ireland's climate action and low carbon development (amendment) act 2021: A policy analysis*.
- Papa, M., & Han, Z. (2025). The evolution of soft balancing in informal institutions: the case of BRICS. *International Affairs*, 101(1), 73–95. <https://doi.org/10.1093/ia/iaae278>
- Polanyi, K. (1944). *The great transformation: The political and economic origins of our time*. Beacon Press.
- Sabatier, P. A. (Ed.). (2007). *Theories of the policy process* (2nd ed.). Westview Press.
- Sabatier, P. A., & Weible, C. M. (2007). The advocacy coalition framework: Innovations and clarifications. In P. A. Sabatier (Ed.), *Theories of the policy process* (2nd ed., pp. 189-222). Westview Press.
- Sætre, H. (2015). Policy entrepreneurs and the multiple streams framework: An analytical review. *Policy Studies Journal*, 43(4), 485-502.
- Schlager, E., & Blomquist, W. (1996). A comparison of three management systems for a common-pool resource. *Society & Natural Resources*, 9(3), 227-241.

- Selin, H., & Van Deveer: D. (2016). *Changing climates: The politics of global warming*. Routledge.
- Sharp, E. B. (2015). *The multiple streams framework: A primer*. Palgrave Macmillan.
- UNEP (United Nations Environment Programme). (2022). *Adaptation gap report 2022*. UNEP.
- Uzun, H., & Okur, A. (2025). Kamu Politikası Değişiminde Çöp Kutusu Modeli: Co-vid-19 Pandemisi Sürecinde Türkiye Ekonomi Politikası. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 203–234. <https://doi.org/10.15659/jancr.v9i1.203>
- Voss, J. P., & Simons, A. (2014). The politics of policy instruments: A critical review. *Policy Sciences*, 47(3), 297–317.
- Wang, X., & Lo, K. (2021). Just transition: A conceptual review. *Energy Research & Social Science*, 82, 1–11. 102291. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.102291>
- Weishaar, H., Naurin, D., & De Jong, L. (2015). *The impact of lobbying on policy-making: A literature review*. European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/think-tank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2015\)536446](https://www.europarl.europa.eu/think-tank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2015)536446).
- World Bank (WB). (2020). *Big Data in Action: Reinventing Policy*. <https://www.world-bank.org/big-data>
- Yusuf: (2018). *The multiple streams framework and policy change in developing countries*. Palgrave Macmillan.
- Zahariadis, N. (1995). *Markets, states, and public policy: Privatization in Britain, France, and Germany*. University of Michigan Press.
- Zahariadis, N. (2003). Ambiguity, complexity and policy design. *Journal of European Public Policy*, 10(3), 381–408.
- Zahariadis, N. (2007). The multiple streams framework: Structure, limitations, prospects. In P. A. Sabatier (Ed.), *Theories of the policy process* (2nd ed., pp. 65–92). Westview Press.
- Zahariadis, N. (2017, Ağustos 22). Multiple Streams in Foreign Policy. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Erişim tarihi: 9 Haziran 2025, from <https://oxford-re.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-374>.
- Zito, A. R. (2001). *Developing environmental policy in the European Union: The codecision procedure and new modes of governance*. Palgrave.